

Sborník

Zemského archivu
v Opavě

2019

Obsah

Úvodem	3
Z činnosti archivu	
Matriky Zemského archivu v Opavě – ohlédnutí za jejich zpřístupňováním. Příspěvek k desátému výročí zveřejnění matrik na internetu / Eva Hájková – Ivana Gebauerová – Lucie Harazimová ..	5
ProArchiv – nová pořádací aplikace v Zemském archivu v Opavě / Radomír Michna	18
Studie, soupisy, edice	
Návrh pravidel pro inventarizaci a katalogizaci odznaků a medailí / Květoslav Growka	25
Heraldická výzdoba církevních matrik Slezska a severní Moravy / Karel Müller	33
Záznamy o neštěstích v nejstarších úmrtních matrikách děkanátu Hradec nad Moravicí / Zdeněk Kravar	53
Možnosti a úskalí genealogického bádání v Polsku / Ilona Matejko-Peterka – Jiří Peterka	60
Kancelářské poznámky na originálech pozdně středověkých a raně novověkých papežských listin a listů uložených v Zemském archivu v Opavě / Pavel Hruboš	77
Schlaraffské „hrady“ na pohlednicích z alba opavských schlaraffiánů / Marta Linzmajerová	123
Písemnosti ekonoma a politika Karla Engliše v Zemském archivu v Opavě / Jaromíra Knapíková	156
Drobnosti	
K osudům písemností Borků z Roztropic po roce 1702 / Jan Hruboš	167
„Inventář klenotův a jiných věcí kostelních v kostele Slavkovským blíž Opavy“ z roku 1597 / Petr Tesař	173
Publikace Zemského archivu v Opavě 2017–2019	185
Zusammenfassungen	190

Úvodem

Po dvouleté odmlce předkládáme odborné veřejnosti nový Sborník Zemského archivu v Opavě. Stejně jako sborník z roku 2017 je věnován výhradně archivním tématům – metodice, edicím, informacím o činnosti našeho ústavu. Toto omezení se v záplavě nejrůznějších regionálních historických a vlastivědných periodik ukázalo jako šťastné a předchozí sborník, vydaný nákladem 300 kusů, je již, až na několik málo výtisků, rozebrán. Věřím, že si i tento svazek najde své čtenáře a svým obsahem potěší a inspiruje i kolegy z jiných archivů.

Redakce sborník ráda připisuje třem archivářům, pracovníkům centrály archivu, kteří v letošním roce opouštějí naše řady a stávají se zasloužilými emerity. Pavel Šrámek, absolvent archivního studia na brněnské univerzitě, nastoupil do tehdejšího Státního archivu v Opavě v roce 1973 a zůstal mu věrný, jako dlouholetý vedoucí prvního oddělení a zástupce ředitele, po celý svůj profesní život. K jeho přímým spolupracovnícím patřily Alena Kráslová, pracující v archivu od roku 1979, i Bc. Eva Hájková, zaměstnaná zde od roku 1986. Všichni tři si za práci, kterou vykonali ve prospěch archivu i celého českého archivnictví, zaslouží naše velké uznání.

Karel Müller
ředitel Zemského archivu v Opavě

• Podlasie – teritoriální rozsah databáze

Přestože se to již netýká námi sledovaného území současného Polska, stojí za zmínku fakt, že i matriky pro bývalá polská teritoria na území dnešní Ukrajiny je možno díky úsilí nejstaršího veřejného archivu v Polsku – Archiwum Głównie Akt Dawnych – částečně studovat na internetu.³⁶ Pro českého badatele může být přínosná ještě „nematriční“ databáze obětí 2. světové války provozovaná od roku 2006 polským Institutem národní paměti (Instytut Pamięci Narodowej).³⁷ Tolik alespoň ve stručnosti k databázím, digitalizaci a indexování polských matrik. Jejich seznam samozřejmě není úplný, snažili jsme se na krátkém prostoru představit alespoň ty nejvýznamnější.³⁸

V závěrečném hodnocení můžeme konstatovat, že genealogické bádání v Polsku může českýma očima na první pohled působit komplikovaně. Velká část důležitých záznamů je dostupná díky serverům FamilySearch, Ancestry a Szukaj w archiwach. Poněkud opatrnější ve zveřejňování se zatím zdají být polské církevní kruhy. Zejména při hlubším pohledu až na lokální úroveň však vidíme mnoho přínosných aktivit regionálních spolků, jenom je třeba si je najít. K největšímu pokroku ve zpřístupňování archivních pramenů za posledních deset let došlo jednoznačně ze strany státních archivů. Databáze Szukaj w archiwach má své drobné nedostatky, ale je rozsáhlá a do budoucna velmi nadějná.

³⁶ <http://www.agad.gov.pl/inwentarze/testy.html> (cit. 1. 9. 2019).

³⁷ <http://www.straty.pl> (cit. 1. 9. 2019).

³⁸ Rozsáhlý přehled internetových databází vhodných pro polskou genealogii podává: JAKMAN, Alan: 100+ stron genealogicznych niezbednych w poszukiwaniach rodzinnych. *More Maiorum – Miesięcznik Genealogiczny* 8 (55), Sierpień 2017, s. 24–31. Dostupné online: <http://www.moremaiorum.pl/2017-2> (cit. 1. 9. 2019).

Kancelářské poznámky na originálech pozdně středověkých a raně novověkých papežských listin a listů uložených v Zemském archivu v Opavě

Díl I. Od počátku pontifikátu Martina V. do konce pontifikátu Pavla II.

Regestový katalog s rejstříkem kancelářských poznámek (1418–1470)

Pavel Hruboš

Středověké kancelářské poznámky na originálních papežských listinách, listech a mandátech patří k důležitým indikátorům kancelářské praxe v apoštolské kanceláři a zároveň přínášejí jmenné doklady o jejím personálu, nezřídka jedinečné. Identifikace, transliterace a reprodukce těchto kancelářských poznámek a jejich shrnutí do strukturovaných seznamů a rejstříků pro větší či menší soubory originálně dochovaných papežských listin plní několik funkcí. V první řadě mají význam aditivní a komparativně-analytický. Doplňují dnes již čtené rejstříky těchto poznámek o další položky, které potvrzují již dříve zjištěné údaje, případně je rozšiřují či upozorňují na nové skutečnosti. Význam těchto rejstříků pro papežskou diplomatiku je nezastupitelný. Metodicky ustálené zpracování kancelářských poznámek v rámci katalogu papežských listin představuje také v řadě případů tematicky specifické doplnění, případně nahrazení starších edičních zpracování jednotlivých originálních papežských listin, v nichž buď kancelářské poznámky zcela chybí, nebo jsou zaznamenány pouze částečně, výběrově, nepřesně či s nejasnou lokací na listině. Správná reprodukce a interpretace kancelářských poznámek, jakož i jejich odlišení od provenienčně příjmecko-archivních poznámek, vyžaduje v mnoha případech rozsáhlé srovnávací studium s nemalou znalostí expedičních postupů v papežské kanceláři, ale pouze tento přístup je základním předpokladem pro to, aby specializované edice originálních papežských listin plnily svůj účel v plném diplomatickém rozsahu. Na okraj je potřeba zmínit funkci, jež přispívá k ochraně archiválie, byť jen marginálně. Digitalizace listin, stejně jako všech archiválií, představuje významný prvek jejich ochrany. Některé kancelářské poznámky mohou být na papežských listinách umístěny na takové pozici, že při digitalizaci je obtížné a často až nemožné vytvořit kvalitní digitální reprodukci poznámek; zejména podpisy, sigly a jiné textové poznámky a značky, které jsou umístěny pod plikou blíže k závěsům olovené buly, nelze prakticky digitálně zachytit v jednoznačně čitelném detailu. Proto spolehlivé popisné zpracování kancelářských poznámek doplňuje digitálně nezachytitelné detaily. Pokud takové zpracování existuje, není již nutné pro tyto účely originální listinu namáhat fyzickým předkládáním veřejnosti a zainteresovaného badatele odkázat na patřičný katalog a rejstřík, případně doplnit popisná pole jednotlivých digitálních reprodukcí o relevantní popis kancelářských poznámek.

Zmíněné základní funkce měl plnit především projekt generálního soupisu všech originálních papežských listin z let 1198–1417 s centrálním řízením ve Vatikánském archivu, tzv. Censimento, jehož návrh a způsob řešení byly předneseny odborné veřejnosti v roce 1953. Po diskuzích na konci 50. let minulého století byl částečně revidován a centrální řízení bylo odmítnuto. Práce na jednotlivých soupisech se pak začala rozvíjet na bázi partikulárních či generálních zpracování v rozsahu státních archivních sítí.¹ Metodické a for-

1 Základní přehled HRUBOŇ, Pavel: Censimento – mezinárodní projekt soupisu originálů papežských listin 1198–1417. Přehled vývoje a poznámka k stavu zpracování pro české země. In: *Editorství a edice středověkých pramenů diplomatické povahy na úsvitu 21. století. Směry, tendence, proměny*. Ed. P. Krafl, Praha 2016, s. 152–164, viz také SANTIFALLER, Leo: Der „Censimento“ der spätmittelalterlichen Papsturkunden. *Mitteilungen Instituts für Österreichische Geschichtsforschung* 72, 1964, s. 139–140; ERŠIL, Jaroslav: Mezinárodní projekt generálního soupisu papežských listin z let 1198–1417. *Archivní časopis* 6, 1956, s. 101–102.

mální uzance se však soupis od soupisu lišily. Z důvodu jejich sjednocení byla na počátku 70. let minulého století založena nová speciální ediční řada s názvem *Index Actorum Romanorum Pontificum* (dále IARP), která představuje jednotnou metodickou a formální platformou pro publikování významných a ucelených edičních podniků zaměřených na vydávání originálních papežských listin s důrazem na jejich kancelářské poznámky.² Projekt Censimento je tak spojen především s uvedenou ediční řadou. Vedle toho však vznikají další ediční práce se stejným materiálovým zaměřením, které se zpravidla profilují jako příspěvek k Censimentu, byť formálně neodpovídají struktuře jednotlivých záznamů v rámci ediční řady IARP.

Pro fondy uložené v Zemském archivu v Opavě (dále jen ZAO) byly dosud zpracovány dva katalogy mapující období 1198–1378, respektive 1378–1417, které zpřístupňují kancelářské poznámky umístěné na celkem 40 exemplářích papežských originálních listin.³ Oba se profilely jako příspěvky k projektu Censimento, jehož základním cílem je specifická metodicky ustálená a co nejuplněnější evidence originálů papežských listin v archívech prakticky celého světa s důrazem na co nejpřesnější reprodukci kancelářských poznámek. Dvěma zmíněnými katalogy bylo pro fondy ZAO zpřístupnění kancelářských poznámek v časových intencích „Censimenta“ dokončeno.

Předkládaný katalog rozšiřuje vydanou řadu vrcholné středověkých originálních papežských listin ZAO o pozdně středověké a raně novověké papežské listiny v časovém rozsahu od počátku pontifikátu Martina V. (1417–1431) do konce pontifikátu Lva X. (1513–1521). V ZAO a jeho pobočkách je pro vymezené období uloženo v pěti fondech 42 originálních papežských listin a listů. Katalog byl pro svůj rozsah rozdělen do dvou dílů.⁴ První zde publikovaná část zpřístupňuje 22 originálních papežských listin a listů vydaných od počátku pontifikátu Martina V. do konce pontifikátu Pavla II. (1464–1471). V názvu katalogu bylo již vynecháno označení „příspěvek k projektu Censimento“, jelikož překračuje jeho původně vymezený chronologický limit, ale zaměřením a způsobem zpracování naplňuje základní cíle, které stanovil v roce 1953 italský historik Franco Bartoloni, duchovní otec Censimenta.⁵

2 Stanovy bez uvedení autora vydala *Commission internationale de diplomatique* pod názvem *Index Actorum Romanorum Pontificum ab Innocentio III usque ad Martinum V electum que praeter registra Romanae curiae adservantur*. Roma 1978, s. 1–12.

3 HRUBOŇ, Pavel – PSÍK, Richard: *Kancelářské poznámky na papežských listinách v období 1378–1417 na příkladu listin dochovaných v moravských archívech* (Spisy Ostravské univerzity v Ostravě č. 280). Ostrava 2013 (23 kusů); HRUBOŇ, Pavel: Kancelářské poznámky na originálech papežských listin Zemského archivu v Opavě od počátku pontifikátu Inocence III. do konce pontifikátu Řehoře XI. Drobný příspěvek k projektu „Censimento“. In: *Ad fontes. Sborník k 60. narozeninám PhDr. Karla Müllera*. Ed. P. Tesář. Opava 2018, s. 27–51 (17 kusů).

4 Metropolitní kapitula Olomouc (6 ks), Arcibiskupství Olomouc (5 ks), Archiv města Olomouce (9 ks), Archiv města Litovle (1 ks), Sběrka listin Zemského archivu v Opavě (1 ks).

5 BARTOLONI, Franco: Per un censimento dei documenti pontifici da Innocenzo III. a Martino V. (ecluso). In: *Atti del convegno di studi delle fonti del medioevo europeo in occasione del 70° della fondazione dell'Istituto Storico Italiano (Roma, 14.–18. aprile 1953)*. Roma 1957, s. 3–22. Bartoloniho výzva nebyla první svého druhu. Již v roce 1930 byly projednávány možnosti soupisu originálů papežských listin zvláštní komisí ustanovené v roce 1929 Mezinárodním komitétem historických věd (*Comité International des sciences*

Katalog navazuje strukturou jednotlivých záznamů, zkratkami a ostatními speciíky rejstříků kancelářských poznámek na katalog pro léta 1198–1378. Proto na tomto místě pouze odkazujeme na stanovená ediční pravidla, seznam zkratek uvádíme níže pro rychlou orientaci v katalogu.⁶ Soubor předmětných originálů obsahuje řadu listin, mandátů, uzavřených listů papežské korespondence (*litterae clausae*)⁷ a brevií, které buď nebyly doposud editovány *in extenso*, nebo jen prostřednictvím evidenčních soupisů archivní povahy, v nichž pochopitelně převažují orientační regesta s jen nedostatečným nebo žádným diplomatickým popisem kancelářských poznámek.⁸ Proto oproti regestům listin předchozích dvou katalogů, u nichž je možné se opřít v řadě případů o textové úplné ediční zpracování či o kvalitní náhradní regesta, byl tento katalog vybačen obsahově vydatnějšími latinskými i českými regesty, které reflektují nejen dispoziitivní část listin či mandátů, ale ve výraznějších konturách popisují také obsah narace. Většina latinských regestů je koncipována alespoň rámcově v souladu s kuriálním diplomatickým stylem listiny a nakolik to bylo možné s použitím dobové slovní výbavy papežských listin.⁹ Ortografie však odpovídá uzancím klasické latiny. Širší rozsah regestů se týká především souboru listin ke sporu olomoucké kapituly s farářem kostela sv. Mořice v Olomouci a posléze i s městskou radou olomouckou o nižší školu u téhož kostela, který se s přestávkami táhl od 80. let 14. století do konce 60. let 15. století. Také v poznámkovém aparátu byly oproti předchozímu katalogu podrobněji zaznamenány - kromě obligátních identifikací významnějších osob s doložením důležitých dat - vazby a odkazy na související papežské i nepapežské listiny a bylo upozorněno na relevantní historické souvislosti.

Nedílnou součástí katalogu jsou rejstříky kancelářských poznámek. Jejich

historiques). Tato myšlenka však ve své době nenašla potřebný ohlas, viz *Zpráva o činnosti českého zemského archivu za léta 1930–1933*. Zprávy českého zemského archivu 8, 1939, s. 252–253.

6 HRUBOŇ, P.: Kancelářské poznámky na originálech, s. 31–32.

7 K diplomatické charakteristice uzavřených listin z moravských archivů viz HRUBOŇ, Pavel: Originální papežské litterae clausae v archivech na Moravě do roku 1526. In: *Sacri canones servandi sunt. Ius canonicum et status ecclesiae saeculis XIII–XV*. Ed. Pavel Krafl, Praha 2008, s. 506–513.

8 Týká se to především listin po roce 1431. Papežské originální listiny pro české příjemce z let 1305–1431 jsou částečně dostupné (zpravidla *in extenso*) v rámci ediční řady *Monumenta Vaticana res gestas Bohemias illustrantia* (MVB), kde lze alepoň v posledních čtyřech svazcích (MVB VI/1–2, respektive *Acta summorum pontificum res gestas Bohemias aevi praeusitici et hussitici illustrantia*, pars 1–2, a MVB VII/1–2) pravidelně nalézt i záznamy o kancelářských poznámkách, bohužel často jen neúplně. Pro listiny archivu města Olomouce je následující období dostupné především prostřednictvím výběrného a svou povahou nezastupitelného Spáčilova inventáře, viz SPÁČIL, Vladimír: *Sbírka listin archivu města Olomouc 1261–1793*. Olomouc 1998. Vzhledem k jeho účelu lze pochopitelně kancelářské poznámky na evidovaných papežských listinách nebo listech nalézt jen výjimečně. Bohužel v některých případech převod datací listin papeže Pavla II. není přesný. Na tuto skutečnost upozorňujeme v katalogu. Originální papežské listiny z fondů Metropolitní kapitula Olomouc a Arcibiskupství Olomouc mají zpracované inventární seznamy. Také v těchto případech kancelářské poznámky evidovány nejsou, viz BYSTŘICKÝ, Jan a kol.: *Metropolitní kapitula Olomouc I/1. Listiny 1131–1620*. Olomouc 1967; KALISTOVÁ, Jitka a kol.: *Arcibiskupství Olomouc 1144–1961, I/2 Pergamenové listiny*. Olomouc 1970.

9 Za prohlédnutí latinských regestů a připomínky k nim patří velký dík Mgr. Richardovi Psíkovi, Ph.D.

struktura v základu odpovídá katalogu papežských listin pro ZAO z let 1198–1378. Byly opět sestaveny čtyři rejstříky podle obvyklého umístění kancelářských poznámek na listině. Navíc jsou jednotlivé položky v rámci možností doplněny v poznámkovém aparátu o vysvětlení jejich významu a také o identifikaci kancelářských kompetencí jednotlivých úředníků na konkrétní listině, pak-liže to bylo srovnáním s relevantní literaturou a obdobnými rejstříky možné.

Seznam zkratek použitých v katalogu:

ang. - angulus, i; **ap.** - apostolicus, a, um; **auct.** - auctoritas, atis; **col.** - columna, ae; **dext.** - dexter, a, um; **dioc.** - dio(e)cesis; **ep.** - episkopát; **inf.** - inferior, ius; **inter.** - interior, ius; **invers.** - inverse; **litt.** - litterae; **marg.** - margo, inis; **med.** - medius, a, um; **membr.** - membrana, ae; **n.** - numerus; **p.** - pagina; **plumb.** - plumbea; **p. n. a.** - pontificatus nostri anno; **pont.** - pontifikát; **reg.** - regestum, i; **sb** - sbírka; **sup.** - superior, ius; **sin.** - sinister, a, um; **transv.** - transverse.

Seznam zkratek edicí, regestářů a fondů použitých v katalogu:

AM - archiv města; **AO** - Arcibiskupství Olomouc; **MCO** - Metropolitní kapitula Olomouc; **MVB** - Monumenta Vaticana res gestas Bohemias illustrantia; **Palacký, Urk. Beiträge** - *Urkundliche Beiträge zur Geschichte Böhmens und seiner Nachbarländer in Zeitalter Georg's von Podiebrad (1450–1471)*. Ed. F. Palacký. Wien 1860; **RBMV** - Regesta Bohemiae et Moraviae aetatis Venceslai IV.; **Regesty listin III** - *Regesty listin uložených v Horním Slezsku III (1451–1475)*. Ed. A. Barciak – K. Müller a kol. Katowice - Opava - Opole 2017; **SOka** - Státní okresní archiv; **Spáčil, Sbírka listin** - SPÁČIL, Vladimír: *Sbírka listin archivu města Olomouce 1261–1793*. Olomouc 1998; **ZAO** - Zemský archiv v Opavě; **ZAO, OL** - Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc

1 1418 Febr. 14., Constanciae

Martinus (V.) «Dilectis filiis capitulo ecclesie Olomucensis»: eis significat se Iohannem, tunc episcopum Luthomislensem, a regnando praefatae diocesis absolvisse et ad ecclesiam Olomucensem per obitum Venceslai, patriarchae Anthioceni, gubernatoris eiusdem ecclesiae, vacantem, – quarum provisionem dispositioni suae ea vice duxit specialiter reservandam – transtulisse ipsumque dictae ecclesiae Olomucensi in episcopum praefecisse; eis quoque mandat, quatenus eidem episcopo exhibentes oboedientiam et reverentiam debitam, eius salubria mandata adimplere curent. Dat. Constanciae XVI kalendas Marcii, p.n.a. primo «Romani pontificis, quem pastor / condignam inviolabiliter observari»

Martin V. oznamuje kapitule olomouckého kostela, že po smrti Václava, patriarchy antiochijského, správce olomouckého biskupství,¹⁰ zbavil Jana, tehdy biskupa litomyšlského, povinnosti řízení litomyšlského kostela, přenesl ho na uprázdněný olomoucký biskupský stolec a na základě zvláštní papežské rezervace ho ustanovil biskupem olomouckým.¹¹ Zároveň členům olomoucké

10 Václav Králík z Buřenic, původně děkan vyšehradské kapituly u sv. Petra, patriarcha antiochijský 1397–1412; administrátor olomouckého biskupství 1413–1416, (†12. 9. 1416).

11 Jan IV. Železný, ep. litomyšlský 1389–1418; ep. olomoucký jako Jan XII. 1418–1430; administrátor pražský pod jednou 1421–1430; kardinál kněz titulu sv. Cyriaka 1426–1430, (†9. 10. 1430). Otázka data nástupu Jana Železného na litomyšlský biskupský stolec není zcela jednoznačná. Po smrti Jana Soběslava se v klasické Eubelově příručce objevují dva Janové, první označovaný jako Jan Václav nastoupil v roce 1389 a měl zemřít v roce 1391. Po něm měl nastoupit Jan zvaný Bucek, který byl přenesen na olomoucký biskupský stolec k roku 1418, viz EUBEL, Conradus: *Hierarchia catholica medii aevi sive Summorum Pontificum, S.R.E. Cardinalium, ecclesiarum antistitum series ab anno 1198 usque ad annum 1431 perducta*. Monasterii 1913², s. 318, 376. Tuto posloupnost přijal i Gustav Friedrich s tím, že Jana Václava označil číslovkou IV a přídomek Železný, viz FRIEDRICH, Gustav: *Rukověť křesťanské chronologie*. Praha 1934, s. 238. Protože existence dvou Janů není prameny jednoznačně potvrzena ani vyvrácena, přijímá se zpravidla pravděpodobnější řešení, tj. že uvádění litomyšlských biskupů Jan Václav a Jan Bucek jsou jedná a táž osoba s pozdějším přídomek Železný, které byla v únoru roku 1418 adresována papežská konzistoriální provize na olomoucké biskupství. Krátce po smrti olomouckého administrátora Václava Králíka z Buřenic, viz poznámka výše, byl Jan Železný zvolen 21. 9. 1416 částí olomouckých kanovníků olomouckým biskupem a postulován kostnickému koncilu s žádostí o administrátorství diecéze do doby volby nového papeže. Koncil potvrdil v prosinci Janovi administrátorsví Olomouckého biskupství, o něž se však ucházel také Aleš z Březí, kandidát krále Václava IV. Ten se těšil přízni části olomoucké kapituly a záhy, v říjnu 1416, byl zvolen také olomouckým biskupem. Vznikl z toho spor, který se táhl až do roku 1418, kdy byl papežem ustanoven do úřadu olomouckého biskupa Jan Železný, fakticky však byl spor ukončen až v roce 1420. V období mezi lety 1416–1420 byla olomoucká diecéze fakticky bez pevné správy a tato perioda bývá proto označována jako období sedisvakance. K existenci, respektive neexistenci dvou litomyšlských Janů viz HLEDÍKOVÁ, Zdeňka: Litomyšlský biskup Jan IV. a jeho vizitace. *Studie o rukopisech XXI*, 1982, s. 117. K osobě Jana Železného a ke sporu přehledově viz SCHULZ, Jindřich (ed.): *Dějiny Olomouce 1*. Olomouc 2009, s. 217–225; ELBEL, Petr: Dvě neznámé listiny z roku 1416. Příspěvek k poznání sporu o olomoucké biskupství. *Sborník prací Filozofické fakulty Brněnské univerzity C 50*,

kapituly nařizuje, aby biskupovi prokazovali patřičnou úctu i poslušnost a snažili se vykonávat jeho příkazy.

Recto: in ang. sup. dext.: 1¹²

In plica: a dext.: A. Meyleti

Sub plica: in marg. sin.: Mar prope a dext.: - - XX (*in col.*) | M. de Novaria | Io. Bernardi

Verso: in med.: Rt cum litt. A inscr.; in med. marg. inf. inv.: la. de Cerretanis prope a dext. inv.: M. Man. (?)

Litt. cum filo canapis – 52×32-7 – bulla plumb.

ZAO, OL, MCO, sign. A III b 38

Ed.: MVB VII/1, p. 91–92, n. 208; Reg.: RBMV IV, p. 285, n. 681

2 1418 Febr. 14., Constanciae

Martinus (V.) «Dilectis filiis clero civitatis et diocesis Olomucensis»: eis significat se Iohannem, tunc episcopum Luthomislensem, a regnando praefatae ecclesiae absolvisse et ad ecclesiam Olomucensem per obitum Venceslai, patriarchae Anthioceni, gubernatoris eiusdem ecclesiae, vacantem, – quarum provisionem dispositioni suae ea vice duxit specialiter reservandam – transtulisse ipsumque dictae ecclesiae Olomucensi in episcopum praefecisse; eis quoque mandat, quatenus exhibentes eidem episcopo oboedientiam et reverentiam debitam eius salubria mandata adimplere curent. Dat. Constanciae XVI kalendas Marcii, p.n.a. primo «Romani pontificis, quem pastor / condignam inviolabiliter observari»

Martin V. oznamuje klerikům města Olomouce a olomoucké diecéze, že po smrti Václava, patriarchy antiochijského, správce olomouckého biskupského stolce, zbavil Jana, tehdy biskupa litomyšlského, povinnosti řízení litomyšlského kostela, přenesl ho na uprázdněný olomoucký biskupský stolec a na základě zvláštní papežské rezervace ho ustanovil biskupem olomouckým. Zároveň řečeným klerikům nařizuje, aby biskupovi prokazovali patřičnou úctu i poslušnost a snažili se vykonávat jeho příkazy.

Recto: in ang. sup. dext.: I

In plica: a dext.: Rta gratis | A. de Damiano

Sub plica: a sin.: - - XX (*in col.*)

Verso: in med.: Rt cum litt. A inscr.; in med. marg. inf. inv.: Adolphus; in ang. inf. dext. inv.: Adolphus | P. de Magio

Notae aliae in verso scriptae: in marg. inf. dext.: clero | olomucen.

Litt. cum filo canapis – 50×31-6,5 – bulla plumb.

ZAO, OL, MCO, sign. A III c 2

Ed.: MVB VII/1, p. 92–93, n. 209; Reg.: RBMV IV, p. 285, n. 682

2003, s. 101–117; MAUR, Eduard: Příspěvek k biografii Aleše z Březí. *Táborský archiv 8*, 1997/1998, s. 31–35, v těchto pracích je odkazováno na další relevantní literaturu.

12 Tato značka, která svým charakterem připomíná minuskulní písmeno -q- s protáhlym dřikem v dolní části směřujícím obloukovitě doleva, je písmenem -I-, a představuje ustálenou podobu iniciály, kterou signoval na této pozici listiny expedované per cancellariam papežský vicekancléř Jan z Brogny (*Iohannes de Bronhiaco*), viz rejstřík 4.1. Tato poznámka se vztahuje na všechny zde uváděné listiny Martina V., na nichž se na stejné pozici objevuje toto specifické sígnum.

Martinus (V.) «Dilectis filiis universis provincialibus ceterisque prioribus ac fratribus ordinis predicatorum»: eis ad petitionem pro parte Leonardi Stacii, prioris generalis, et diffinitorum capituli generalis ordinis fratrum Praedicatorum dudum in opido Friburgi, Basiliensis dioecesis celebrati mandat, quatenus omnes et singulos fratres dicti ordinis, qui, nisi lecturam et actus scholasticos in studio facultatis theologiae dicti ordinis compleverint, ad huiusmodi licentiae gradum ac magisterii honorem suscipientes in theologia reperti fuerint sufficientes, pro non licenciatis et non magistratis habeant et reputent; decernit, quod sine licentia speciali a sede apostolica concessa nullus cum huiusmodi sic licenciatis et magistratis dispensare praesumat. Dat. Florentie XII kalendas Decembris, p.n.a. secundo «In apostolice dignitatis specula / in aliqui suffragetur»

Martin V. nařizuje na žádost Leonarda Stacia, generálního převora,¹³ a diffinitorů generální kapituly dominikánského řádu konané ve městě Freiburg (im Breisgau) v basilejské diecézi, všem provinciálům, převorům a bratřím řečeného řádu, aby řádové bratry, kteří i přes nedokončená studia teologie dosáhli uznání v hodnostech mistrů a licenciátů teologie, nepovažovali a nepočítali za mistry a licenciáty v teologii; rozhoduje také, že jim nikdo v této věci nemá udělovat dispens bez zvláštního papežského svolení.

Recto: *in ang. sup. sin.: l; in marg. sup. dext.: V n; in ang. sup. dext.: l*

In plica: a dext.: Rta. gratis pro medietate de mandato domini nostri pape | in bulla et registro | Ia. Branchacius

Sub plica: a sin.: XXX (in col.) 9

Verso: in med.: Rt cum litt. F inscr., prope a dext.: Franciscus de Agello; in med. marg. inf. inv.: lo. Basire; prope a dext.: litt. n in quadrangulum inscr.; in ang. inf. dext. inv.: lo. Basire | G. Doern

Aliae notae in verso scriptae: a sin. inf. transv.: De magistris et bachallariis impediendis | vel admittendis Martini quinti pape

Litt. cum filo canapis – 52×33,5-6,5 – bulla plumb.

ZAO, OL, AO, sign. A I a 14a

Ed.: MVB VII/1, p. 227–228, n. 515 – Bullarium ordinis ff. Praedicatorum, t. II., ed. T. Ripoll, Romae 1730, p. 569, n. LXII

Martinus (V.) «Dilecto filio Iohanni assumpto in presbyterum sanctae Romanae ecclesiae cardinalis» ei significat, quod quamvis eum pro viriliter laborando contra Bohemos hereticos in presbyterum sanctae Romanae ecclesiae cardinalis assumptum apud curiam videre appetat, tamen vult, ut ille, donec aliter per sedem apostolicam ordinabitur, remaneat in partibus, in quibus pre-

13 Leonardus Datus, označován také jako Leonardus Stacius z Florencie, 25. generální převor řádu dominikánů 1415–1425, († 16. 3. 1425), stručné prosopografické údaje viz STEILL, Fridericus: *Ephemerides dominicano-sacrae*, I, Cölln und Hildesheim 1727, s. 458–459; přesné datum umrtí srov. HYPPOLITUS Marracius Lucensus: *Bibliotheca Mariana alphabetico ordine digestae et in duas partes divisae etc.*, pars II. Romae 1648, s. 36–37.

cipue propter Bohemorum heresim extirpandam defensionis catholicae fidei multum prodesse poterit. Dat. Rome apud Sanctos Apostolos III nonas lunii, p.n.a. nono «Levantes in circuitu oculos nostros / necessaria videantur»

Martin V. sděluje Janovi, nově přijatému kardinálovi knězi,¹⁴ že ačkoli by si přál, aby byl řečený Jan přítomen u papežské kurie, chce, aby do doby, než papež nenařídí jinak, setrval tam, kde především díky své snaze vykořenění husitskou herezi bude moci obráně katolické víry prospět mnohem více.

*Recto:*¹⁵

Verso: in med.: Dilecto filio Iohanni assumpto | in presbyterum sanctae Romanae ecclesiae cardinalis

Litt. clausae, margines litt. abscissae sunt – 39×18 – bulla plumb. deperdita

ZAO, OL, AO, sign. A I a 15a

Ed.: MVB VII/2, p. 627, n. 1594

NICOLAUS (V.) «Dilectis filiis preceptoru et fratribus hospitalis nostri sancti Spiritus in Saxia de Urbe, ordinis sancti Augustini»: omnes libertates et immunitates a praedecessoribus suis, Romanis pontificibus, eis et hospitali eorum sive per privilegia vel alias indulgentias concessas nec non libertates et exemptiones secularium exactionum a regibus et principibus aut aliis christifidelibus indultas confirmat. Dat. Rome apud Sanctum Petrum anno incarnationis dominice millesimo quadringentesimo quinquagesimo, undecimo kalendas Decembris, p.n.a. quarto «Cum a nobis petitur / presentis scripti patrocinio communimus» – «confirmationis et communitationis»

Mikuláš V. potvrzuje preceptoru a bratrům špitálu svatého Ducha ze Sasie v Římě, augustiniánského řádu,¹⁶ všechny svobody a imunity udělené jim jeho apoštolskými předchůdci a také všechny svobody a osvobození od světských poplatků udělené panovníky, knížaty a jinými křesťany.

14 K osobě litomyšlského biskupa, následně olomouckého biskupa a pražského administrátora Jana Železného, viz poznámka č. 11; za kardinála kněze titulu sv. Cyriaka byl přijat 24. května 1426, viz *MVB VII/2*. Ed. J. Eršil, Prague 1998, s. 623, č. 1580.

15 Na pergamentu se na lící straně v pravém dolním rohu nachází poznámka psaná rukou 15. století, jejíž text byl rozdělen oříznutím pergamentu; s velkou pravděpodobností nepatří mezi poznámky vzniklé v úřadech papežské kurie při expedici listu. Na obou stranách pergamentu jsou také drobné kresby a novověké poznámky, které nijak nesouvisí s textem listu samotného ani s kancelářskými poznámkami. Jsou psány topornou německou novogotickou kurzivou a představují na lící straně dvakrát podpis Johan Mayer.

16 Přehlednou základní informaci o špitálním Řádu sv. Ducha viz BUBEN, Milan M.: *Encyklopedie řádů a kongregací v českých zemích. Řády rytířské a křižovnící*, díl I. Praha 2002, s. 97–102; REHBERG, Andreas: Die Römer und ihre Hospitäler. Beobachtungen zu den Trägergruppen Spitalsgründungen in Rom (13.–15. Jahrhundert). *Pariser Historischen Studien* 75, 2007, s. 230–233; FOLTÝN, Dušan a kolektiv: *Encyklopedie moravských a slezských klášterů*. Praha 2005, s. 112; o litovelském domu Řádu sv. Ducha, v jehož archivu se listina s největší pravděpodobností původně nacházela, tamtéž, s. 416–417; stručně také BEZDĚČKA, Josef: Působení řádu svatého Ducha v Litovli. In: *Ročenka státního okresního archivu v Olomouci* 4 (23). Státní okresní archiv Olomouc 1995 (1996), s. 105–108.

In plica: a dext.: lo. de Vulterris

Sub plica: in marg. sin.: No., prope a dext.: - - - (in col.) | B. de Urbino | A. de Nepe

Verso: in ang. sup. sin.: L prothon.; in med. marg. sup.: Godefridus; in ang. sup. dext.: B. Malazen

Litt. cum serico – 43×25,5-6,5 – bulla plumb.

ZAO, SOkA Olomouc, AM Litovle, sign. A-II-8

6 1452 Apr. 1., Romae apud Sanctum Petrum

Nicolaus (V.) «Dilectis filiis Gradicensis et Zabrdowicensis Olomucensis diocesis monasteriorum abbatibus»: significat eis petitionem dilectorum filiorum capituli ecclesiae Olomucensis continuisse, quod apud dictam ecclesiam approbata et pacifice observata consuetudo existit, dumtaxat dictum capitulum a longo tempore est in possessione iuris habendi scholas, in quas scholares civitatis Olomucensis et advenae per rectorem et magistrum a capitulo et episcopo Olomucense deputatum in gramatica et in cantu instruuntur, apud dictam ecclesiam et non in alio loco dictae civitatis; tempore Urbani papae VI. pro canonicis dicti capituli et contra Crucem, tunc rectorem parochialis ecclesiae sancti Mauritii, pretendentes, quod scholae ipsae apud dictam parochialem ecclesiam sancti Mauritii teneri deberent, in curia Romana per certum auditorem caesarum palatii apostolici latam sententiam definitivam, quae in rem iudicatam transit et quam Bonifatius papa IX. confirmavit, tamen dicti canonici dubitant super huiusmodi consuetudine in futurum posse molestari; quare dictis abbatibus mandat, quatenus, si ita est, consuetudinem ipsam auct. ap. confirmant. Dat. Rome apud Sanctum Petrum anno incarnationis dominice millesimo quadringentesimo quinquagesimosecundo, kalendis Aprilis, p.p.n.a. sexto «Honestis supplicum votis / contrariis quibuscunque»

Mikuláš V. sděluje opatům premonstrátských klášterů Hradiště u Olomouce¹⁷ a v Zábřovicích,¹⁸ že dle petice kanovníků kapituly olomouckého kostela existuje dodnes při jejich kostele stvrzené a dodržované ustanovení, podle kterého mají právo výuky žáků z Olomouce i cizinců ve městě Olomouci pouze školy při olomouckém kostele, jejichž rektora a mistra, který vyučuje gramatiku a zpěv, dosazuje olomoucký biskup a místní kapitula. O tomto ustanovení vznikl za papeže Urbana VI. u papežské kurie spor s Křížem, rektorem farního kostela sv. Mořice v Olomouci, který tvrdil, že takovéto školy mají být u řečeného farního kostela.¹⁹ Proti takovému tvrzení a ve prospěch kapituly

17 Mikuláš II. Rys (Rus, Rus) 1446–1461, viz ČERMÁK, Dominik Karel: *Premonstráti v Čechách a na Moravě. Stručně vypsání osudů jednotlivých bud' ještě stávajících neb již vyhlazených klášterů dle roků jich založení*. Praha 1877, s. 268–269.

18 Jarolím 1450–1483, viz tamtéž, s. 446–447.

19 V notářském instrumentu Tiburcia Ambrožova z Brna vydaném 29. 5. 1466, k němuž přivěsil jako vydavatel pečeti Jiří, opat kláštera Hradiště u Olomouce, byly na žádost Jana Rotta z Krnova, kanovníka olomoucké kapituly, inzerovány listiny týkající se průběhu uvedeného sporu o nižší školu v Olomouci, viz Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, Metropolitní kapitula Olomouc, inv. č. 499, sign. A IV b 20. Mimo jiné zde byl vložen text buly *ad futuram rei memoriam* papeže Urbana VI. vydané v Janově 9. 3. 1386. Bula nebyla doposud edičně vydána. Dle její narace dal papež Urban VI. Křížovi,

vynesl konečné rozhodnutí jistý auditor papežského soudního dvora a tento výnos potvrdil také papež Bonifác IX.²⁰ I přes výše řečené se kapitula olomouckého kostela obává, že takové ustanovení může být do budoucna napadáno. Proto nařizuje oběma opatům, pakliže oba nebo jeden z nich zjistí, že je výše řečené v souladu s právem, aby toto ustanovení papežskou autoritou potvrdili.

Recto: a sin.: L; a dext.: F²¹

In plica: a dext.: Rta gratis | Coronatus +, prope dext.: 7

Sub plica: in marg. sin.: Apr., prope dext.: - V X (in col.) 9

Verso: in ang. sup. sin.: Pt. He. O.; in medio inf.: Rt cum litt. A. et verb. de Feletis inscr.; in med. marg. inf. inv.: A. de Cortesiis, in ang. inf. dext. inv.: A. de Cortesiis | S. de Spada

Notae aliae in verso scriptae: in med. inf. transv.: pro capitulo Olomucensi

Litt. cum filo canapis – 51×27-8 – bulla plumb.

ZAO, OL, MCO, sign. A IV a 21

rektorovi kostela sv. Mořice v Olomouci, již dříve svolení (*facultatem*) založit a vystavět na hřbitově (*in cimiterio*) poblíž kostela sv. Mořice dům pro účely školy. Samotné Urbanovo svolení je deperditum. Inzerovaná bula byla vydána na žádost biskupa a olomoucké kapituly, kteří si stěžovali, že tímto dřívějším papežským povolením je kapitulní škola poškozována. Urban VI. touto bulou proto vyhlásil, že nezamýšlel a ani nezamýšlí takovýmto svolením v dané věci poškozovat biskupský kostel ani jiné kostely.

20 Řešením sporu a vynesemím konečného rozsudku byl pověřen papežský kaplan a auditor papežského soudního dvora Thomas Walkington, který 19. června 1388 rozhodl ve prospěch kapituly; konečný rozsudek spolu s vyměněním soudních výloh publikoval prostřednictvím notářského instrumentu, vydaného 12. ledna 1390 veřejným notářem Andreasem Jakobovým de Scoerle, klerikem utrechtské diecéze, viz ZAO, OL, MCO, inv. č. 260, sign. A II c 29. Následně se prostřednictvím svých zástupců rektor Kříž Albertův z Černína odvolal. Apelace byla svěřena auditorovi apoštolského paláce Janovi de Chambris, který 10. listopadu 1389 odvolání z důvodu nedodržení termínu stanoveného pro apelační řízení zamítl; rozhodnutí společně s vyměněním nákladů na apelační řízení publikoval prostřednictvím notářského instrumentu, vydaného 17. prosince 1390 veřejným notářem Heinrichem de Stralen, klerikem utrechtské diecéze. Tento notářský instrument se dochoval pouze jako inzerť v notářském instrumentu Tiburcia Ambrožova z Brna vydaném 29. 5. 1466, viz předchozí poznámka. Bonifác IX. po vynesení obou rozsudků pověřil mandátem z 9. ledna 1390 biskupa v Tuy, probošta augustiniánů kanovníků u sv. Marie ve Šternberku a litomyšlského oficiála, aby se postarali o slavnostní publikování apoštolským stolcem potvrzeného rozsudku ve sporu kapituly olomouckého kostela s uvedeným rektorem Křížem. V rozsáhlé naraci – jak je to obvyklé v papežských delegačních mandátech u významných sporů řešených u apoštolského soudního dvora – je popsán podrobně průběh sporu, viz *Codex diplomaticus et epistolaris Moraviae* 11. Ed. V. Brandl, Brunn 1885, s. 507–509, č. 585; mandát Bonifáce IX. se dochoval v originále: ZAO, OL, MCO, inv. č. 259, sign. A II d 6. K otázce nižší církevní školy v Olomouci viz také níže papežské listiny č. 11, 13, 19. Z relevantní literatury, která by se podrobněji zabývala sporem o vylučnost kapitulní školy, respektive o uznání školy u Sv. Mořice, lze zmínit především: PRASEK, Vincenc: *K dějinám škol olomouckých sv.-Václavské a sv.-Mořické*. Otisk z programu c.k. českého gymnasia na rok 1901. Olomouc 1901; v základním přehledu SCHULZ, Jindřich (Ed.): *Dějiny města Olomouce 1.*, s. 215–216; jen okrajově HOLINKOVÁ, Jiřina: *Čtyři kapitoly z dějin městské školy u sv. Mořice v Olomouci*. Strojopis habilitační práce. Olomouc 1970, s. 11–12.

21 Tato značka představuje ustálenou specifickou podobu písmena F s protáhlým dříkem, kterým signaloval na této pozici listiny expedované *per cancellariam* papežský vicekancléř *Franciscus Condulmarus*, viz rejstřík 4.1.

Calixtus (III.) «Carissimo in Christo filio Ladislao, Hungarie ac Bohemie regi illustri» eum hortatur commemorans ei Sigismundum, imperatorem Romanorum, avum eius maternum, oppidum Cremesier, quod est iuris ecclesiae Olomucensis, absque ipsius ecclesiae capituli consensu in pignus personis schismaticis et hereticis dedisse, ut pro fructuum ac reddituum dictae ecclesiae reintegratio oppidum Cremesier male alienatum Olomucensi ecclesiae faciat restitui. Dat. Rome apud Sanctum Petrum anno incarnationis dominice millesimo quadringentesimo quinquagesimo quinto, sextodecimo kalendas Octobris, p.n.a. primo «Proximis temporibus scripsit / plurimum complacibus»

Kalixt III. vyzývá Ladislava (Pohrobka), krále českého a uherského, aby se z důvodu konsolidace majetků a důchodů olomouckého kostela zasadil o návrat od olomouckého biskupství nesprávně odloučeného města Kroměříže, které zastavil bez svolení kapituly téhož kostela schismatickým a heretikům jeho děd z matčiny strany, Zikmund, císař římský.²²

Recto: sub textu dext.: P. de Legendorff

Verso: in medio: Carissimo in Christo filio Ladislao | Hungarie ac Bohemie regi illustri; in marg. inf. dext.: Blondus

Litt. clausae (cum filo canapis) – 45,5×33,5 – bulla plumb.

ZAO, OL, AO, sign. F I b 2

Calixtus (III.) «Dilectis filiis capitulo ecclesie Olomucensis»: eis significat se ecclesiae Olomucensi, tunc per obitum Bohusii, episcopi Olomucensis, extra Romanam curiam defuncti, destitutae de persona Prothasii, electi Olomucensis, tunc praepositi ecclesiae Brunnensis, de consilio fratrum suorum providisse et ipsum dictae ecclesiae Olomucensi in episcopum praefecisse; eis quoque mandat, quatenus exhibentes dicto electo oboedientiam et reverentiam, debitam eius salubria mandata adimplere curent. Dat. Rome apud Sanctum Petrum anno incarnationis dominice millesimo quadringentesimo quinquagesimo septimo, undecimo kalendas Decembris, p.n.a. tertio «Hodie ecclesie / condignam inviolabiliter observari»

Kalixt III. oznamuje kapitule olomouckého kostela, že po smrti olomouc-

22 Zikmund Lucemburský zastavil biskupskou Kroměříž bratřím Smilovi, Zbyňkovi, Mikulášovi, Janovi staršímu a Janovi mladšímu z Moravan za 3500 kop grošů listinou, vydanou pravděpodobně 1. října 1436. Zástavní listina patří mezi deperditá a její obsah se dochoval v reversu bratří z Moravan z 18. listopadu 1436, který se později dostal do olomouckého biskupského archivu, ZAO, OL, Arcibiskupství olomoucké, sign. F I a 19; obsah Zikmundovy zástavní listiny viz *Regesta Imperii XI. Regesten Kaiser Sigismunds (1410–1437). Neuarbeitung, Bd. 1. Die Urkunden und Briefe aus den Archiven und Bibliotheken Mährens und Tschechisch-Schlesiens*. Ed. P. Elbel, Wien - Köln - Weimar 2012, s. 216–217, č. 163a; téhož data je další listina císaře Zikmunda, kterou se zavazuje tyto úmluvy dodržovat, viz tamtéž, s. 218, č. 164; k tomu také v základním přehledu BARTA, Stanislav: *Zástavní listiny Zikmunda Lucemburského na církevní statky (1420–1437)*. Brno 2016, s. 197, č. 216K.

kého biskupa Bohuše (ze Zvole),²³ který nezemřel u kurie, udělil provizi se souhlasem svých bratří v konzistoři elektovi olomouckému Protáziovi, dříve proboštu brněnského kostela,²⁴ a ustanovil ho biskupem olomouckého kostela. Zároveň členům olomoucké kapituly nařizuje, aby řečenému Protáziovi prokazovali patřičnou úctu i poslušnost a snažili se respektovat a vykonávat jeho příkazy.

Recto: a dext.: R²⁵

In plica: a dext.: L. de Narnia

Sub plica: in marg. sin.: Ia, prope dext.: XX (in col.) | Io de Vulterris | Ia.

Bouron

Verso: in med. inf.: Rt cum litt. P et verb. de Varris inscr.; in med. marg.

inf. inv.: P. Martini

Litt. cum filo canapis – 46×25-8,5 – bulla plumb.

ZAO, OL, MCO, sign. A IV b 3

Calixtus (III.) «Dilectis filiis populo civitatis et diocesis Olomucensis»: eis significat se ecclesiae Olomucensi, tunc per obitum Bohusii, episcopi Olomucensis, extra Romanam curiam defuncti, destitutae de persona Prothasii, electi Olomucensis, tunc praepositi ecclesiae Brunnensis, de consilio fratrum suorum providisse et ipsum dictae ecclesiae Olomucensi in episcopum praefecisse; eos quoque hortatur et rogat, quatenus dictum electum debita honorificentia prosequentes eius mandatis salubris intendant. Dat. Rome apud Sanctum Petrum anno incarnationis dominice millesimo quadringentesimo quinquagesimo septimo, undecimo kalendas Decembris, p.n.a. tertio «Hodie ecclesie / benivolum gaudeatis»

Kalixt III. oznamuje obyvatelům města Olomouce a olomoucké diecéze, že po smrti olomouckého biskupa Bohuslava (ze Zvole), který nezemřel u kurie, udělil provizi se souhlasem svých bratří v konzistoři elektovi olomouckému Protáziovi, dříve proboštu brněnského kostela, a ustanovil ho biskupem olomouckého kostela. Zároveň všechny řečené obyvatele vyzývá a žádá, aby řečenému Protáziovi prokazovali patřičnou úctu a poslouchali jeho příkazy.

Recto: a dext.: R

In plica: a dext.: L. de Narnia

Sub plica: in marg. sin.: Ia, prope dext.: XX (in col.) | Io. de Vulterris | Ia.

Bouron

Verso: in med. inf.: Rt cum litt. P et verb. de Varris inscr.; in med. marg.

inf. inv.: Baudetus

Litt. cum filo canapis – 47×23,5-8 – bulla plumb.

23 Bohuslav ze Zvole, ep. olomoucký 1454–1457 (†31. 7. 1457).

24 Protáziovi (Tas) z Černé Hory, ep. olomoucký 1459–1482 (†24. nebo 25. 8. 1482).

25 Tato značka představuje ustálenou a specifickou podobu písmena R, kterým signaloval na této pozici listiny expedované per cancellariam papežský vicekancléř *Rodericus Borgia* (pozdější papež Alexander VI., pont. 1492–1503), viz rejstřík 4.1. Tato poznámka se vztahuje na všechny zde evidované listiny, na nichž se na stejné pozici objevuje toto specifické osobní signum.

10

1462 Dec. 3., Tuderti

Pius II. «Dilecti filii» magistro civium, consulibus et universitati civitatis Olomucensis significat se de eorum perseveratione in fide catholica atque oboedientia sedis apostolicae relatione fidedigna intellexisse, quod sibi per iucundum fuit; interim tamen eos hortatur, ut in laudabili proposito eorum fortiter perseverent et in omnipotentis dei auxilio ac apostolicae sedis confident. Dat. Tuderti sub annulo piscatoris die III Decembris MCCCCLXII, p.n.a. quinto «Intelleximus continue hactenus / quibuscunque poterimus»

Pius II. sděluje purkmistrovi, radním a všem ve městě Olomouci, že se ke své radosti dozvěděl z důvěryhodných zpráv o jejich vytrvalosti v katolické víře a o poslušnosti apoštolskému stolci; nyní je však vyzývá, aby pevně vytrvali ve svém chvályhodném přesvědčení a doufali v pomoc všemohoucího boha i apoštolského stolce.

Recto: sub textu dext.: G. de Piccolominibus

Verso: in med.: Dilectis filiis . . magistro civium | consulibus et universitati civitatis Olomucensis

Breve – 44×8,5 – annulus piscatoris deest
ZAO, SOkA Olomouc, AM Olomouce, n. 237
Reg.: Spáčil, Sbíрка listin, p. 123, n. 298

11

1466 Febr. 28., Romae apud Sanctum Marcum

PAULUS (II.) «Dilectis filiis consulibus et proconsulibus civitatis Olomucensis» ad petitionem eorum, quae continebat, quod licet extra civitatem Olomucensem scholae pro adultis et iuvenibus in gramatica et logica instruendis existant de presenti, tamen, pro eo quod scholae ipsae a parochiali ecclesia sancti Mauritii Olomucensis per miliare Italicum distant et eorum vel aliorum ipsius ecclesiae parochianorum nati et infantes, praesertim hyemali tempore, scholas ipsas accedere nequeant, desiderant in dicta ecclesia seu infra ipsius parochiae limites scholas in aliquo loco parvas et particulares pro dictis natis et infantibus in fidei symbolo necnon primitivis erudiendis erigere, concedit licentiam scholas huiusmodi erigendi et magistrum pro illis regendis natisque et infantibus praedictis in fidei symbolo et aliis primitivis introducendis deputandi, ut ipsi demum in cantu et aliis ecclesiasticis ceremoniis eruditi in dicta ecclesia sancti Mauritii in divinatorum celebratione rectori et ipsius ecclesiae capellanis assistere possint. Dat. Rome apud Sanctum Marcum anno incarnationis dominice millesimo quadringentesimo sexagesimo quinto, pridie kalendas Martii, p.n.a. secundo «Pia et honesta desideria / licentiam concedimus et etiam indulgemus» – «concessionis et indulti»

Pavel II. na žádost radních města Olomouce uděluje svolení zříditi nižší školy u farního kostela sv. Mořice či v jeho farním obvodu a ustanovit v nich mistra pro vzdělávání dětí jeho farníků ve věrouce a v základních předmětech, aby pak mohli jako znalí zpěvu a církevních ceremonií vypomáhat rektorovi

a kaplanům řečeného kostela při církevních obřadech. Svoji žádost olomoučtí radní zdůvodňovali tím, že sice existují jinde ve městě Olomouci školy k výuce dětí v gramatice a logice, ale tyto školy jsou od kostela sv. Mořice vzdáleny okolo jedné italské míle²⁶ a zejména v zimě je mohou žáci navštěvovat jen s velkými obtížemi.²⁷

Recto: a sin.: L; a dext.: R

In plica: a sin.: I I; a dext.: pro A de Capranica, prope pro off. f.(?) | C. de Narnia, prope a dext.: γ γ

Sub plica: in marg. sin.: Mar., prope a dext.: XXX (in col.) | Io. de Bumibellis | P. de Chiari | Ia. de Rizonibus | F. de Gualbis, inf. in inter. parte plicae G

Verso: in ang. sup. sin.: Rt. L. ff; in ang. inf. sin. inv.: G. Wielant; in medio inf. Rt cum litt. N. et verb. de Bonaparte inscr.; in med. marg. inf. inv.: M. Amici Litt. cum serico – 48,5×29,7 – bulla plumb.

ZAO, SOkA Olomouc, AM Olomouce, n. 247

Reg.: Spáčil, Sbíрка listin, p. 125, n. 308 (falso sub data 1465 Febr. 28.)

12

1466 Mai. 26., Romae apud Sanctum Petrum

Paulus (II.) «Dilectis filiis consulibus ac populo civitatis Olomucensis» eis significat se nonnullorum fidedignis relationibus accepisse, quod Georgius Pogiebrat, occupator regni Bohemiae, fidelem ac Romanae ecclesiae devotam plebem oppidi et dictricus Pilznensis sua ferocitate suppressere variisque afflictionibus persequi audet; hortatur eos et districte monet, ne dicto heretico contra fideles, praesertim contra Pilznenses, assistant seu consilium, auxilium aut favorem verbo vel opere, quibuscunque etiam iuramenti, fidelitatis seu homagii per eos illi forte praestitis non obstantibus. Dat. Rome apud Sanctum Petrum anno incarnationis dominice millesimo quadringentesimo sexagesimo sexto, septimo kalendas Iunii, p.n.a. secundo «Accepimus iam pridem / ad gratiam semper promptiores»

Pavel II. sděluje radním města Olomouce a jeho obyvatelům, že se z důvěryhodných zpráv dozvěděl o tom, jak Jiří Poděbradský, uzurpátor království Českého, pronásleduje a utlačuje římské církvi věrné a oddané obyvatelé města Plzně a jeho okolí. Vyzývá tedy Olomoučany a důrazně je napomíná, aby nepodporovali toho heretika proti věrným Plzeňským ani radou, pomocí či náklonností, ať už činem nebo slovem, a to bez ohledu na to, zda mu jsou zavázáni přísahou, věrností či poddanstvím.

Recto: sub textu dext.: Io. de Tartarinis

Verso: in med. inv.: Dilectis filiis consulibus | ac populo civitatis Olomucensis, in marg. sup. sin. inv.: L. Dathus

Litt. clausae (cum filo canapis) – 51×32,5 – bulla plumb.

26 Míle římská o délce 1479 metrů, viz HOFMANN, Gustav: *Metrologická příručka pro Čechy, Moravu a Slezsko do zavedení metrické soustavy*. Státní oblastní archiv v Plzni – Muzeum Šumavy v Sušici 1984, s. 75.

27 Jako důvod nebezpečí na cestě do vzdálených škol se uvádí povodně (*propter aquarum discursus*) a silné mrazy (*propterea intensa frigora*). K otázce sporu o nižší školu u kostela sv. Mořice v Olomouci viz také č. 6, 13 a 19.

Paulus (II.) «Venerabili fratri Rudolfo, episcopo Laventino in civitate Wratislaviensi residenti» significat ei petitionem dilectorum filiorum capituli ecclesiae Olomucensis continuisse, quod a longo tempore in civitate Olomucensis solum apud eandem ecclesiam scholae ad instruendum scholarum dicte civitatis in gramaticalibus ac primitivis scientiis ac cantu esse consueverunt et canonici dicti capituli contra consuetudinem eandem per quondam Crucem Alberti de Czerunyn, rectorem parochialis ecclesiae sancti Mauritií Olomucensis, multipliciter molestati in causa per eos contra dictum rectorem mota et in Romana curia coram quondam Thoma de Walkington, capellano et caesarum Urbani VI. papae palatii auditore ventilata unam pro dictis canonicis et contra rectorem predictum difinitivam sententiam reportaverint; idem rector Crux a huiusmodi sententia ad sedem apostolicam appellasset, appellationem tamen non fuit infra tempus debitum prosecutus et quondam Johannes Cambris, etiam cappelanus dicti Urbani papae et auditor eiusdem palatii per aliam suam sententiam appellationem fuisse et esse desertam declaravit; deinde Johannes, episcopus Portuensis, tunc in partibus illis apostolicae sedis legatus, proconsulibus et consulibus civitatis praedictae sub certis expressis sententiis mandaverit, ne in civitate eorum vel suburbii novas scholas erigere praesument; tamen nuper proconsules et consules praedicti praetextu quarundam suarum litterarum apostolicarum, per quas, tacito per eos de sententiis et mandato praedictis et sibi per eos suggesto de distantia dictarum scholarum ab eadem parochiali ecclesia, eis licentiam in dicta parochiali ecclesia novas scholas erigere concessit, novas scholas in dicta parochiali ecclesia erexerunt; quare non habens certam notitiam de praemissis dicto episcopo mandat, quatenus, si de praemissis omnibus ei legitime constiterit, litteras praedictas tamquam veritate tacita exortas nullius roboris vel momenti fuisse et esse declarat et quaecumque earum praetextu gesta et attemptata revocet. Dat. Rome apud Sanctum Marcum anno incarnationis dominice millesimo quadringentesimo sexagesimo sexto, decimo nono kalendas Septembris, p.n.a. secundo «Humilibus supplicum votis / de indulto huiusmodi mentionem»

Pavel II. seznamuje Rudolfa, biskupa lavantského, který sídlí ve Vratislavi, ²⁸ s obsahem petice kapituly olomouckého kostela, podle které již odedávna mají být školy ve městě Olomouci pouze u olomouckého kostela. Toto ustanovení se stalo předmětem sporu mezi řečenou kapitulou a Křížem Albertovým z Černína, rektorem farního kostela sv. Mořice v Olomouci, který byl rozhod-

28 Rudolf z Rüdeshheimu, ep. lavantský 1463–1468; ep. vratislavský 1468–1482; mezi léty 1461–1482 působil jako papežský nuncius a mluvčí (*orator*) v Německu (*in Germania*) a v letech 1465–1482 jako nuncius *cum potestate legati de latere* v Německu, Čechách, Polsku a v Prusku; základní přehled k jeho politické činnosti viz KALOUS, Antonín: *Plenitudo potestatis in partibus? Papežští legáti a nunciové ve střední Evropě na konci středověku (1450–1526)*. Brno 2010, s. 209–214, č. 19.

nut konečným rozsudkem ve prospěch kapituly Thomasem Walkingtonem, auditorem apoštolského paláce v době a obedienci papeže Urbana VI. Z tohoto rozsudku se řečený rektor odvolal, ale pro nedodržení termínu apelace bylo jeho odvolání Janem de Chambris, auditorem papežského paláce v době téhož papeže Urbana vyhlášeno za neplatné.²⁹ A nakonec Jan, biskup portský, působil potom v těchto oblastech jako papežský legát,³⁰ nařídil na základě zmíněných rozsudků olomoucké městské radě, aby v jejich městě nebo na předměstích nebyly zřizovány nové školy.³¹ Přesto dle petice olomoucká městská rada vystavěla při řečeném farním kostele nové školy a to na základě nedávno vydané papežské listiny, kterou udělil řečené radě svolení k zřízení nových škol u farního kostela či v jeho farním obvodu.³² Olomoucká městská rada však (dle řečené kapituly) zamlčela zmíněné rozsudky i mandáty a příliš zdůraznila velkou vzdálenost škol od farního kostela sv. Mořice. Protože papežský stolec nemá o výše řečeném jistých zpráv, nařizuje zmíněnému biskupu Rudolfovi, aby věc prošetřil; pakliže shledá výše uvedené pravdivým, má vyhlásit zmíněnou papežskou listinu z důvodu zamlčení pravdy za neplatnou, zrušit vše, co na jejím základě bylo vykonáno, a tuto věc kapituly navrátit do stavu před jejím vydáním.

Recto: a sin.: L; in med. marg. sup.: Affigatur valvis (q. V...?) Affixa lo. Nil.; a dext.: R

In plica: a dext.: A. de Urbino, prope a dext: 77

Sub plica: in marg. sin.: Aug., prope a dext.: XX (in col.) | lo. Baptista | N. Tungen | la. de Rizonibus | F. de Gualbis; inf. in inter. parte plicae: G

Verso: in ang. sup. sin.: Rt hen. P.; in med. marg. sup.: P. Santii; in ang. sup. dext.: visa lo. Nil; in med.: Rt cum litt. Hugl. inscr. | prothonot. Bisuntin.; in ang. inf. sin. inv.: Albertus; in med. marg. inf. inv.: A. de Piscia

Litt. cum filo canapis – 43,5×23,5-5 – bulla plumb.

ZAO, OL, MCO, sign. A IV b 22

29 Srov. poznámku u listiny č. 6.

30 Juan Carvajal, kardinál diakon titulu *s. Angeli in foro Piscium* 1446–1461; kardinál biskup *Porto-Santa Rufina* 1461–1469; v letech 1447–1449 působil jako papežský legát *de latere* v Německu, Uhrách a Čechách, mezi léty 1455–1461 pak na stejné pozici v Německu, Uhrách a Polsku, († 6. 12. 1469), k jeho osobě viz KALOUS, A.: *Plenitudo potestatis*, s. 179–182, stručně o jeho působení v Čechách viz Týž: *Papežství a české země mezi reformou a reformací (1417–1526)*. In: *Papežství a české země v tisíciletých dějinách*. Ed. T. Čerňušák. Praha 2017. s. 161–162.

31 Juan Carvajal, viz předchozí poznámka, vydal tuto originálně dochovanou listinu v Budíně 6. května 1457 ještě jako kardinál diakon titulu *s. Angeli* a papežským stolcem ustanovený legát *de latere* pro Německo, Uhry a země podřízené Turkům, viz ZAO, OL, MCO, inv. č. 471, sign. AVI a 28. Krátce nato vydal 9. května 1457 také v Budíně obdobnou listinu uherský a český král Ladislav Pohrobek, ve které na žádost olomouckého biskupa Bohuše ze Zvole potvrdil starou uzanci jedné kapitulní školy v Olomouci a nařídil hejtmanovi a podkomořimu markrabství Moravského a také purkmistrovi a konšelům města Olomouce pod trestem 40 hřiven stříbra toto dodržovat, viz ZAO, OL, MCO, inv. č. 472, sign. A IV c 29.

32 Viz listina č. 11; k otázce nižší školy u kostela sv. Mořice v Olomouci viz také listiny č. 6 a 19.

Paulus (II.) «Venerabili fratri . . . episcopo Wratislaviensi et dilectis filiis . . . Gradicensis extra muros Olomucensis ac . . . Scotorum Wiennensis, Pataviensis diocesis monasteriorum abbatibus»: eos deputat conservatores et iudices pro decano et capitulo ecclesiae Olomucensis usque ad decennium. Dat. Rome apud Sanctum Marcum anno incarnationis dominice millesimo quadringentesimo sexagesimo sexto, quartodecimo kalendas Septembris, p. n. a. secundo «Militanti ecclesie licet / post decenium minime valituris»

Pavel II. na žádost děkana a kapituly olomouckého kostela ustanovuje na deset let za jejich konzervátory biskupa vratislavského³³ a opaty klášterů hradištského za hradbami Olomouce³⁴ a Skotů ve Vídni.³⁵

Recto: a sin.: L; a dext.: R

In plica: a dext.: pro Marcello Rt IIII residuum pro scriptore | A. de Urbino, prope a dext.: VI

Sub plica: in marg. sin.: Aug., prope a dext.: LX, inf. in inter. parte plicae:

G

Verso: in ang. sin.: Rt. h. h.; in med.: Rt cum litt. Hugl. inscr. | prothonot. Bisuntin.; in med. inf. inv.: A. de Piscia; in ang. inf. dext. inv.: A. de Piscia | F. de Maffeis pro Luca

Litt. cum filo canapis – 51,5×38-5,5 – bulla plumb.

ZAO, OL, MCO, sign. A IV b 23

Paulus (II.) «Dilectis filiis communitati civitatis Olomucensis» eis significat, se Georgio alias Jersico Pogiebrat, occupatore regni Bohemiae, cuius conversionem ad fidem catholicam tanto iam tempore expectavit, in sua damnata haeresi perseverante, coactus fuisse superioribus annis processum ceptum continuare contra eum; tandem die vicesima tertia mensis decembris proxime elapsi unanimes assensu in consistorio suo pronuntiavit a publicavit ipsum Georgium, fautorem hereticorum, iam haeresum defensorem, privatum etiam regia et quavis alia dignitate ac bonis et iuribus omnibus ab ipsis amovendum, quoque poenas et censuras contra lapsos in haeresim latas incurrisse posteros suos ad successionem inhabiles, absolvendo omnes barones, civitatenses, vasalos et subditos in dicto regno ab omni subiectione, homagii et fidelitatis iuramento, dissolvendo etiam ligas, pacta, foedera per quoscunque cum eo habita, prout in litteris apostolicis desuper confectis die Nativitatis Christi in Basilica principis apostolorum de Urbe factis in sua prae-

33 V době vydání listiny Jošt z Rožmberka, ep. vratislavský 1456–1467 († 5. prosinec 1467).

34 V době vydání listiny Jiří II. Jursa 1461/2–1478 († 1487), viz ČERMÁK, D.: *Premonstráti*, s. 269–270. Zprávu o jeho osudech zanechal klášterní kronikář Tetzelius, viz TEIGE, Josef: Zpráva o pramenech dějin kláštera Hradištského u Olomouce (až do roku 1300). *Věstní Královské české společnosti nauk, třída filozoficko-historicko-filologická*, roč. 1893, 1894, s. 69–71.

35 V době vydání listiny Hieronymus 1461–1466 († 1472), případně jeho nástupce Johann von Lambach 1466–1467, viz HAUSWIRTH, Ernest: *Abriss einer Geschichte der Benedictiner-Abtei U.L.F. zu den Schotten in Wien*. Wien 1858, s. 41–43.

sentia publicatis plenius continetur; eos hortatur, ut sicut hactenus tamquam boni et catholici oboedientes filii perseverare, sententiam supradictam suscipere, auxilium praestare et haereticis resistere studeant atque illum hereticum pro rege vel domino non habeant. Dat. Rome apud Sanctum Petrum anno incarnationis dominice millesimo quadringentesimo sexagesimo sexto, tertio nonas Ianuarii, p. n. a. tertio «Georgio alias Jersico Pogiebrat / habebimus semper»

Pavel II. sděluje obci města Olomouce, že papežský stolec trpělivě očekával konverzi Jiřího jinak Jiříka Poděbradského, uzurpátora království Českého, na katolickou víru. Jelikož však řečený Jiřík houževnatě vytrvá v odsouzené herezi, byl nucen obnovit proti němu proces z předchozích let. V tomto procesu vyhlásil a zveřejnil 23. prosince za všeobecného souhlasu v papežské konzistoři,³⁶ že řečený Jiří, straník heretiků, je považován již za obránce heretiků, za soukromou osobu zbavenou království, poct, dominií a všech majetků a práv, že upadl do všech trestů vynesných proti heretikům a jejich podporovatelům a že jeho potomci nejsou způsobilí k nástupnictví; šlechta, měšťané, vazalové a poddaní řečeného království se zbavují poddanství, přísahy človenství a věrnosti a jsou rozvázány všechny pakty, smlouvy a spojenectví s ním, jak o tom přesněji vysvětluje papežská listina vydaná a publikovaná v bazilice sv. Petra na svátek narození Páně. Z toho důvodu vyzývá olomoucké měšťany, aby jako dosud setrvali v katolické víře, respektovali výše řečený rozsudek, podpořili ho, stavěli se na odpor heretikům a nepovažovali Jiřího za svého krále či pána.

Recto: sub textu dext.: A. de Mucciarellis

Verso: in med. inv.: Dilectis filiis communitati civitatis | Olomucensis; in marg. sup. sin. inv.: L. Dathus

Litt. clausae (cum filo canapis) – 53×37 – bulla plumb.

ZAO, SOka Olomouc, AM Olomouce, n. 252

Reg.: Spáčil, Sbíрка listin, s. 125, n. 313 (falso sub data 1466 Jan. 3.)

Paulus (II.) «Dilectis filiis consulibus ac populo civitatis Olomucensis» eis significat monasterium Gradicense, ordinis Praemonstratensis, eorum civitatis locum vicinum, permutatum esse et bellicis rebus provisum et Georgium de Pogiebradt, regni Bohemiae et marchionatu Moraviae occupatorem, declaratum hereticum, arces et loca, quibus christifideles comprimere possit, versutiis sibi subiacere cogitare; rogat eos, ut litteras de ea re abbati et conventui dicti monasterii a sede apostolica scriptas, prout ex copia praesentibus

36 Tato papežská bula v tomto listu není inzerována. Znění buly bylo inzerováno v listině papežského legáta Rudolfa z Rüdeshheimu, biskupa lavantského, vydané ve Vratislavi 24. dubna 1467 a adresované církevním osobám olomoucké diecéze (výslovně opatu premonstrátského kláštera Hradiště u Olomouce a kapitule olomoucké) a měšťanům olomouckým. Listina legáta Rudolfa se dochovala v originále, viz Státní okresní archiv Olomouc, Archiv města Olomouce, inv. č. 263. Edičně zpracované znění papežské buly z 23. prosince 1466, viz *Politische Correspondenz Bresslaus 1463–1469 im Zeitalter Georgs von Podiebrad. Scriptores rerum Silesiacarum, Bd. IX*. Ed. H. Markgraf. Breslau 1874, s. 210–213, č. 343.

introclusa cernere poterant, dictis regularibus praesentare et iuxta earundem continentiam ad suos fideles manus monasterium ipsum, absque tamen dicti monasterii aut abbatibus seu conventus praeiudicio, sed ut ad mutandum ab insultibus dicti heretici dictum populum et suam civitatem recipere auct. ap. et mandato carent. Dat. Rome apud Sanctum Marcum anno incarnationis dominice millesimo quadringentesimo sexagesimo sexto, sextodecimo kalendas Aprilis, p.n.a. tertio «Intelleximus iam pridem / dictam custodiam manuteneant»

Pavel II. sděluje konšelům a obci města Olomouce, že premonstrátský klášter Hradisko v jejich sousedství byl v souvislosti s válečnými událostmi opevněn a že Jiří z Poděbrad, uzurpátor království Českého a markrabství Moravského, vyhlášený za heretika, zamýšlí podmanit si Istí místa a pevnosti, jimiž může utlačovat věrné křesťany. Žádá tedy řečené olomoucké měšťany, aby předložili opatu a konventu řečeného kláštera papežský list související s výše řečeným, se kterým se mohli seznámit prostřednictvím kopie přiložené k tomuto listu.³⁷ Podle jeho obsahu mají Olomoučané na základě papežského nařízení převzít do svých rukou řečený klášter, ne však k jeho újmě, opata či konventu, ale aby chránili sebe a své město před napadáním zmíněného heretika.

Recto: sub textu dext.: S. de Spada

Verso: in med.: Dilectis filiis consulibus ac | populo civitatis Olomucensis; in med. marg. inf.: L. Dathus

Notae aliae in verso scriptae: in med. supra inscriptionem: BBB

Litt. clausae (cum filo canapis) – 46×32,5 – bulla plumb.

ZAO, SOkA Olomouc, AM Olomouce, n. 256

Reg.: Spáčil, Sbirka listin, p. 126, n. 317 (falso sub data 1466 Mart. 17)

17 1467 Apr. 11., Romae apud Sanctum Marcum

PAULUS (II.) «Dilectis in Christo filiabus . . . abbatissae et conventui monasterii in Pustimir ordinis sancti Benedicti, Olomucensis dioecesis»: eas et locum, in quo divino sunt obsequio mancipatae, sub beati Petri protectionem et suam suscipit et omnes libertates et immunitates a praedecessoribus suis, Romanis pontificibus, eis et monasterio earum sive per privilegia vel alias indulgentias concessas nec non libertates et exemptiones secularium exactio-num a regibus et principibus aut aliis christifidelibus indultas specialiter autem omnia bona, iura et iurisdictiones ad monasterium earundem spectantia confirmat. Dat. Rome apud Sanctum Marcum anno incarnationis dominice mille-

37 Je pravděpodobné, že se jedná o papežský list datovaný 14. března 1467, ve kterém je opatovi a konventu kláštera Hradisko důrazně připomínáno, že nemají pod pohrůzkou odebrání klášterních příjmů udržovat styky s kacíři. List se dochoval pouze v pozdně středověkém opisu, viz SPÁČIL, V.: *Sbirka listin*, s. 126, č. 316 (uvádí chybně rok vydání 1466); k tomu srov. listiny Rudolfa z Rüdeshheimu, tamtéž, s. 128, č. 327, č. 330, č. 332. Legát Rudolf na konci dubna nejprve vyzval městskou radu olomouckou, aby v souladu s papežským nařízením vzala pod ochranu klášter Hradisko, v červenci již vyzýval k zmocnění se kláštera a zajetí opata Jiřího II. Jursy a nakonec v srpnu téhož roku sdělil městské radě mimo jiné, že ji papež zasílá zvláštní list v záležitosti kláštera Hradisko. K tomu také viz papežský list č. 20.

simo quadringentesimo sexagesimo septimo, tertio idus Aprilis, p.n.a. tertio «Cum a nobis petitur / moderatione concilii generalis» – «confirmationis et communionis»

Pavel II. bere do ochrany své a svatého Petra abatyši a konvent benedik-tinského kláštera v Pustiměři,³⁸ potvrzuje všechny svobody a imunity udělené jim jeho apoštolskými předchůdci a také všechny svobody a osvobození od světských poplatků udělené panovníky, knížaty i jinými křesťany a zvláště jim potvrzuje všechny po právu nabyté statky, práva a jurisdikci.

In plica: a dext.: Io. de Buccabellis

Sub plica: in marg. sin.: Ap., prope a dext.: V | N. Tungen | Ia. de Bucca-padulibus

Verso: in ang. sup. sin.: S. prothonot. de Cesarin; in med. marg. sup.: P. Santii; in ang. sup. dext.: Matheus; in med. marg. inf. inv.: Albertus

Litt. cum serico – 34,5×21-7 – bulla plumb.

ZAO, OL, AO, sign. G II b 12

18 1469 Mart. 13., Romae apud Sanctum Petrum

Paulus (II.) «Venerabili fratri . . . episcopo Wratislaviensi» ei significat petitionem pro parte civium, incolarum et habitatorum civitatis Olomucensis continuisse, quod licet iuxta canonicas sanctiones nova vectigalia inferior a principe inconsulto Romani pontificis imponere nequit, tamen in oppido Wyschaw, Olomucensis dioecesis, ad mensam episcopalem pertinente, novae et inaudite gabellae sunt, nescitur, quo auctore introductae. Dicti Olomucenses ad hoc conquesti sunt, quod victualibus, quae antea ad dictam civitatem pro eorum necessitatibus adducere consueverant, frustratis, et quae propterea alibi deferuntur, praesertim in hoc tempore, quo haereticorum secta in partibus illis admodum pullulat, eisdem victualibus inedia maxime patiuntur. Non habens certam notitiam de praemissis mandat dicto episcopo Wratislaviensi, quatenus, si ei de assertis legitime constiterit, pro tempore existenti episcopo Olomucensi, in cuius dioecesis dictum opidum constitit, et quibusvis ab eo forsan causam habentibus cuiuscumque etiam conditionibus fuerit sub excommunicationibus et aliis formidabilibus poenis auct. ap. dicti-ctus inhibeat, ut soluto vectigali superioribus annis consueto et illo contenti quoslibet mercatores, carnarios ac personas alias victualia huiusmodi ad civitatem Olomucensem deferre et evehere ac per dictum opidum transire volentes permittant, ut illa ad eandem civitatem ducere et evehere libere valeant. Dat. Rome apud Sanctum Petrum anno incarnationis dominice millesimo quadringentesimo sexagesimo octavo, tertio idus Marcii, p.n.a. quinto «Humilibus supplicum votis / de indulto huiusmodi mentionem»

Pavel II. seznamuje biskupa vratislavského³⁹ s obsahem stížné petice měšťanů a obyvatel města Olomouce v záležitosti nového celního poplatku u městečka Vyškova, které náleží k mensálním statkům olomouckého biskupství. Olomoučané v ní sdělili, že ačkoliv bylo kanonickými nařízeními zakázáno, aby

38 Základní přehlednou informaci o klášteře viz FOLTÝN, D.: *Encyklopedie*, s. 627–631.

39 Rudolf z Rüdeshheimu, viz poznámka č. 28.

kdokoliv níže knížecího stavu ukládal nová cla bez posouzení papežským stolcem, přesto u zmíněného biskupského města Vyškova jsou nové, neslýchané a neznámo kým zavedené vývozní a dovozní poplatky. Tím byli Olomoučané připraveni o obvyklý dovoz potravin. Ty musí být proto přiváženy odjinud, což zejména v době, kdy ve zdejších oblastech vzrůstá sekta heretiků, způsobuje, že obyvatelé Olomouce musí snášet hladovění. Protože však nemá o této záležitosti bližších zpráv, nařizuje zmíněnému wratislavskému biskupovi, aby, shledá-li dle svědectví výše uvedenou stížnost za legitimní, velmi přísně nařídil pod trestem exkomunikace a jiných odstrašujících sankcí biskupovi olomouckému, případně osobám jakéhokoliv stavu pověřeným v této věci olomouckým ordinářem, aby se spokojili s placením v dřívějších letech obvyklého cla a aby po jeho zaplacení kterýmkoliv kupcem, vozkou a jiným člověkem, majícím úmysl přivážet a vyvážet potraviny do města Olomouce a projíždět přes zmíněné městečko Vyškov, jim nebránili svobodně dopravovat potraviny do města Olomouce.

In plica: a sin.: d. V.; a dext.: pro N. Albizis(?) | Io Iacobi

Sub plica: in marg. sin.: Ap., prope a dext.: - - XX (in col.) | T. de Castello pro re[scribendario] | P. Bernardi | A. de Piscia; in med.: Io. Nil. | Baudetus; a dext.: L. Dathus

Verso: in med. marg. sup.: Committitur episcopo Wratislaviensi, ut constito sibi de assertis inhibiat sub excommunicationis et aliis | formidabilibus penis episcopo Olomucensi et aliis ab eo causam habentibus, ut soluto vectigali | superioribus annis consueto victualia libere adduci permittant; in med.: Rta cum litt. G et inf. nom.: Blondus inscr., prope a dext.: in camera postolica

Litt. cum filo canapis – 48,5×26-7 – bulla plumb.

ZAO, SOkA Olomouc, AM Olomouce, n. 271

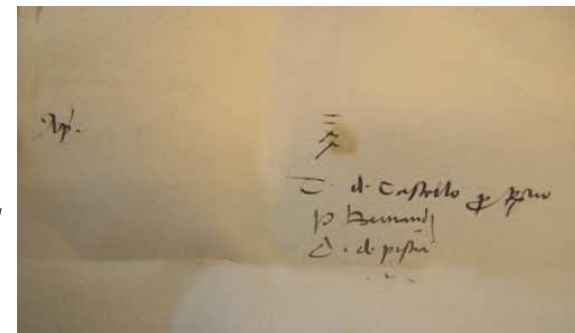
• (popiska k obrázku na str. 100)

Kancelářské poznámky na lící straně (recto): mandát papeže Pavla II. z 13. května 1469, poř. č. 18. Na plíce vlevo (in plica a sin.) je zapsána poznámka ve tvaru minuskulního písmena d a římské číslice V. Jedná se o poznámku ve významu *dimissis quinque*, kterou abreviátor *parcus maior* na listině potvrdil, že byla vybrána záloha 5 tourských grošů na vyhotovení konceptu mandátu. Na pravé straně plíky (in plica a dext.) se nachází podpis písaře, *Io. Iacobi* (Iohannes Iacobi), který sepsal čistopis mandátu. Nad ním je zaznamenáno pro N. Albizis. Tato poznámka vyjadřuje, že N. Albizis, který měl čistopis listiny vyhotovit, se nechal zastoupit níže podepsaným písařem.

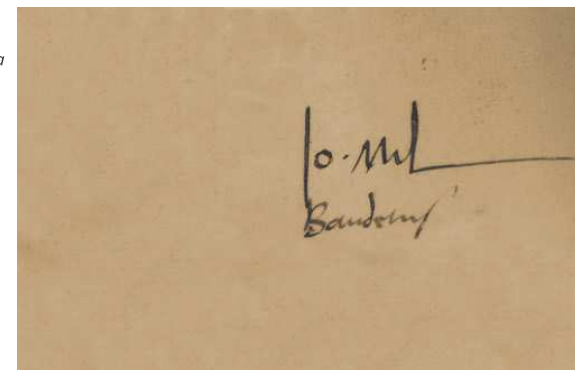
• (popiska k obrázku na str. 101)

Kancelářské poznámky na rubní straně (verso) mandátu papeže Pavla II. z 13. května 1469, poř. č. 18. Na horním okraji (in med. marg. sup.) byl v případě expedice písemností *per cameram* zapsán stručný sumář obsahu listiny. Uprostřed (in med.) dorsální strany byla v případech tohoto typu expedice poznámka Registrata in camera apostolica, která byla zapsána zkráceně, bez mezer a ve specifickém písmu označovaném *littera elongata*. V oblouku majuskulního písmena R je vepsáno písmeno G a níže Blondus. Písmeno G je iniciálou křesťanského jména Gaspar. Takto zapsané jméno G[aspar] Blondus patřilo magistri registri camerae, který tímto stvrzoval zapsání mandátu do komorních register.

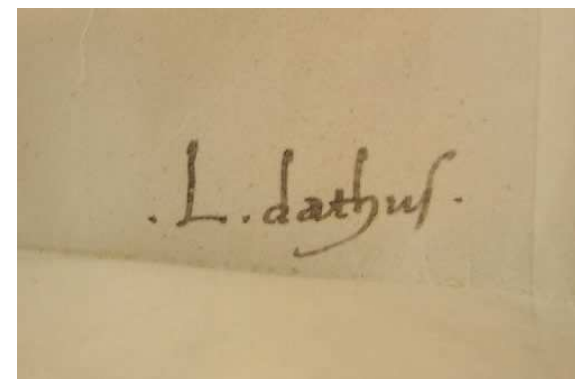
- Kancelářské poznámky pod plíkou (sub plica): mandát papeže Pavla II. z 13. května 1469, poř. č. 18. Na levém okraji (in marg. sin.) se objevuje zkráceně měsíc taxace listiny Ap[rilis], napravo (prope a dext.) od měsíce taxace se nachází hodnota taxy vyjádřená ve sloupci (in col.) římskými číslicemi, zde ve výši 22 Tourských grošů. Pod hodnotou taxy je pod sebou řada tří jmen taxátorů: T. de Castello pro re[scribendario], P. Bernardi, A. de Piscia.

- Kancelářské poznámky uprostřed (in med.) pod plíkou (sub plica): mandát papeže Pavla II. z 13. května 1469, poř. č. 18. Uprostřed pod plíkou v místě úvazů papežské buly jsou uvedena dvě jména abreviátorů, *Io[hannes] Nil* a *Baudetus*, kteří kvitovali výběr taxy za vyhotovení konceptu písemnosti.

- Kancelářské poznámky vpravo pod plíkou (sub plica a dext.): mandát papeže Pavla II. z 13. května 1469, poř. č. 18. Na listinách a mandátech expedovaných *per cameram* se vpravo pod plíkou nacházel zpravidla podpis papežského sekretáře, zde L. Dathus (Leonardus Dathus de Florentia).

Paulus (II.) «Venerabili fratri Rudolpho, episcopi Wratislaviensi, in superioribus Alamanie partibus nostro et apostolice sedis nuntio» ei significat petitionem magistri civium, consulum et communitatis civitatis Olomucensis continuisse, quod pro sedandis nonnullis controversiis inter dictos Olomucenses et Prothasium, episcopum Olomucensem, decanum et capitulum Olomucensem occasione scholarium particularium inibi erectarum superioribus annis exortis ei, tunc episcopo Lavantino, per suas litteras in forma brevis mandavit, ut differentias huiusmodi componeret et partes ipsas ad concordiam reduceret; procedens ad executionem litterarum praedictarum partes ipsas per litteras eius ad concordiam reduxit et dissensiones ipsas sedavit. Ad petitionem ipsorum Olomucensium, ut concordiae huiusmodi robor apostolicae confirmationis addiceretur, mandat dicto episcopo Rudolpho non habens certam notitiam de praemissis, quatinus, si ita est, dictam concordiam auct. ap. approbet et confirmet. Rome apud Sanctum Petrum anno incarnationis dominice millesimo quadingentesimo sexagesimo nono, quinto decimo kalendas Maii, p.n.a. quinto «Ad ea que tam ecclesiasticarum / ceterisque contrariis quibuscunque»

Pavel II. seznámuje Rudolfa, biskupa wratislavského,⁴⁰ který je zároveň apoštolským legátem v horním Německu, s peticí předloženou papežskému stolci purkmistrem, konšely a celou obcí města Olomouce, podle které vznikly v předešlých letech mezi nimi na straně jedné a Protázem, biskupem olomouckým, a děkanem a kapitulou olomouckého kostela na straně druhé rozpory a sváry, týkající se olomoucké partikulární školy. Řešením těchto sporů byl papežským breve (Pavla II.) pověřen zmíněný Rudolf, tehdy ještě biskup lavantský,⁴¹ který urovnal tyto spory a dosáhl mezi oběma stranami dohody, jejíž obsah a podmínky nechal sepsat do své listiny.⁴² Olomoučané žádali, aby obsah této dohody byl potvrzen papežským stolicem. Protože však nemá o tom jistých zpráv, nařizuje řečenému wratislavskému biskupovi, aby, pakliže je vše řečené pravdivé, výše zmíněnou dohodu papežskou autoritou schválil a potvrdil.

In plica: a sin.: d.V.; a dext.: B. de Reate

Sub plica: in marg. sin.: Maii, prope a dext.: XXX (in col.) | M. de Sole | P. Bernardi | A. de Piscia; in medio: Io. Nil. | Baudetus; a dext.: L. Dathus

Verso: in medio marg.: Episcopus Wratislaviensis tunc Lavantinus ex commissione vestre Sanctitati sibi per breve facta | concordavit certam differen-

40 Rudolf z Rudesheimu, viz poznámka č. 28.

41 Viz následující poznámka.

42 V této originálně dochované listině wratislavského biskupa Rudolfa z Rudesheimu vydané 26. září 1468 ve Vratislavi je inzerováno zmiňované breve papeže Pavla II. datované v Římě 9. září 1466; toto breve se nedochovalo v originále. Dohodou byla zachována městem zřízená nižší škola u kostela sv. Mořice s tím, že bude podřízena kapitulní škole, viz SPÁČIL, V.: *Sbirka listin*, s. 127, č. 321 (breve), s. 129, č. 338 (listina Rudolfova). S odkazem na papežovo svolení potvrdil olomouckým měšťanům druhou školu také uherský a český král Matyáš Korvín (originálně dochovanou) listinou vydanou v Brně 4. června 1473, viz tamtéž, s. 131, č. 349.

tiam inter episcopum et capitulum ac communitatem Olomucensem, nunc ad supplicationem | ipsius communitatis committitur ei, si est ita, confirmatio ipsius concordie cum suppletione defectuum etc., *prope a dext.: +; in ang. sup dext.: Visa Io. Urbinas, in med.: Rta cum litt. G et inf. nom.: Blondus inscr., prope a dext.: in camera postolica; in ang. inf. sin. inv.: (?) de Meliorivalle; in marg. inf. dext.: III*

Litt. cum filo canapis – 48,5×27,5-7 – bulla plumb.

ZAO, SOkA Olomouc, AM Olomouce, n. 276

Reg.: Spáčil, Sbirka listin, p. 130, n. 339

Paulus (II.) «Venerabiles fratres» Laurentio Ferrariensi et Rudolpho Wratislaviensi episcopis, nuntiis et oratoribus suis significat se ex litteris dicti Rudolphi ac aliorum nonnullorum intellexisse, quam periculosum communitati Olomucensi sit monasterium Redish, ordinis Praemonstratensis, extra muros Olomucenses, cui adiacet; praefatum monasterium a haereticis occupatum, qui maxima damna dicti civitati non sine maximo periculo intulerint, iam per Mathiam, regem Hungariae, ex manibus haereticorum evictum et habitum est. Ad supplicationem dicti communitatis Olomucensis, ne deinceps tanto periculo agitetur, mandat dictis episcopis, ut, si ita est, fortalicia ac muros eiusdem monasterii demoliri faciant ac solo aequari, relicta sola ecclesia eiusdem monasterii, sancti Stephani nuncupata, adeo, quod hostis praesedio amplius esse minime possit, ac fructus, redditus et emolumenta eiusdem monasterii per virum ecclesiasticum ad hoc idoneum colligi faciatis et ecclesiae cathedrali ac communitati Olomucensi aequaliter distribuant et auct. ap. approprient; super quibus tenore praesentium eis plenam facultatem concedit. Dat. Rome apud Sanctum Petrum anno incarnationis dominice millesimo quadingentesimo sexagesimo nono, octavo kalendas Iunii, p.n.a. quinto «Tam ex tuis, episcopo Wratislaviensi / non repugnaturum fore»

Pavel II. sděluje Vavřinci, biskupu ferrarskému,⁴³ a Rudolfovi, biskupu wratislavskému,⁴⁴ papežským nunciům, že z listů biskupa Rudolfa i z listů jiných osob se dozvěděl o tom, jakým nebezpečím je pro město Olomouc sousední premonstrátský klášter Hradisko.⁴⁵ Klášter obsadili heretici a škodili řečenému městu, nedávno však byl zmíněný klášter dobyt na hereticích a obsazen uherským králem Matyášem Korvínem.⁴⁶ Obec města Olomouce proto žádala

43 Lorenzo Roverella, biskup ferrarský 1460–1474; 1467 papežský nuncius v Německu, 1468–1472 nuncius s pravomocí legáta *de latere* v Německu, království Uherském a Českém; k jeho osobě a působení viz KALOUS, A: *Plenitudo potestatis*, s. 217–227, č. 22.

44 Rudolf z Rudesheimu, viz poznámka č. 28.

45 Jeden z těchto listů odeslala 24. ledna 1469 wratislavská městská rada, která zdůraznila obtížné sousedství města Olomouce a kláštera Hradisko, zejména když se opat Jiří II. Jursa postavil na stranu Jiřího z Poděbrad (*abbas auxiliiosus heretico*), připomněla jeho dobytí uherským králem a přimlouvala se za to, aby část ze zabavených klášterních majetků připadla olomoucké městské radě, viz *Politische Correspondenz*, s. 302–303, č. 432.

46 Posádka v premonstrátském klášteře Hradisko se pod tlakem uherských vojsk měla vzdát někdy mezi říjnem a listopadem roku 1468. Stalo se tak nedlouho poté, co byla u Zábřehu

u apoštolského stolce opatření, aby do budoucna nebyli olomoučtí vystavení takovému nebezpečí. Z toho důvodu oběma uvedeným biskupům nařizuje, aby, pakli je výše řečené pravdivé, nechali hradby a zdivo kláštera rozbořit a srovnat se zemí, přičemž zbylý kostel ke cti sv. Štěpána tak, aby nemohl být více oporou nepřátel; zároveň nařizuje, aby majetky a příjmy kláštera nechali sepsat vhodnou církevní osobou a následně je rovným dílem předali a udělili olomouckému katedrálnímu kostelu a obci města Olomouce. K vykonání všeho výše řečeného jim dává tímto listem plnou pravomoc.

Recto: sub textu sin.: lunii, prope ad dext.: V X (in col.) | M. de Sole | P. Bernardi; sub textu dext.: pro A. de Moncia | M. de Mannuciis

Verso: in med. inv.: Venerabilibus fratribus Laurentio Ferrariensi et Rudolpho Wratislaviensi episcopis, nuntiis et oratoribus nostris; in marg. sup. sin. inv.: L. Dathus

Notae aliae in verso scriptae: in med. sup. inv.: Aperte et lecte fuerunt per (?) | (?) legatum et + idcirco manu | propria scripsimus apud Olomucensem | civitatem penultimo aprilis MCCCCLXXIII, prope inf.: BBB; in medio sup. transv.: litt. (?) olomucen. XV; in med. marg. sup. inv.: 1468

Litt. clausae (cum filo canapis) – 50×36 – bulla plumb.

ZAO, SOKa Olomouc, AM Olomouce, n. 277

Reg.: Spáčil, Sbirka listin, p. 130, n. 340

21

1469 Dec. 9., Romae apud Sanctum Petrum

Paulus (II.) «Dilectis filiis . . . abbati Scotorum et . . . preposito sancte Dorothee per prepositum soliti gubernari Wiennensi Pataviensis diocesis monasteriorum»: eis mandat, ut ea, quae de bonis abbatissae et conventus monasterii Ad infantiam Salvatoris in Pusmir, sancti Benedicti ordinis, alienata invenerint illicite vel distracta, ad ius et proprietatem eiusdem monasterii legitime revocare curent. Dat. Romae apud Sanctum Petrum anno incarnationis dominice millesimo quadringentesimo sexagesimo nono, quinto idus Decembris, p.n.a. sexto «Ad audientiam nostram pervenit / ea nichilominus exequatur»

Pavel II. nařizuje opatu Skotů ve Vídní⁴⁷ a proboštu kláštera svaté Doroty

na Moravě uherským vojskem s pomocí olomoucké městské hotovosti poražena vojenská výprava, která byla vyslána počátkem září pod vedením Zdeňka Kostky z Postupic klášteru na pomoc, viz KALOUS, Antonín: *Matyáš Korvín (1443–1490). Uherský a český král*. České Budějovice 2009, s. 131; SANDERA, Martin: Zdeněk Kostka z Postupic – přítel krále, nepřítel církve. In: *Evropa a Čechy na konci středověku, Sborník příspěvků věnovaných Františku Šmahelovi*, ed. E. Doležalová – R. Novotný – P. Soukup. Praha 2004, s. 334–335; SCHULZ, Jindřich (Ed.): *Dějiny města Olomouce I*, s. 195; NEŠPOR, Václav: *Dějiny města Olomouce*. Olomouc 1998³, s. 85–86; PALACKÝ, František: *Dějiny národu Českého v Čechách a na Moravě IV/2*. Praha 1878, s. 475–476; *Historia Wratislaviensis et que post mortem regis Ladislai sub electo Georgio de Podiebrat Bohemorum rege illi acciderant et adversa von Mag. Peter Eschenloer*. In: SRS VII, Ed. H. Markgraf. Breslau 1872, s. 193. Vedle výše uvedeného podzimu roku 1468 je jako doba dobytí kláštera uváděn také rok 1471, kdy se po dvou letech obléhání měla vzdát posádka pod vedením hejtmána Jířího Šatného, viz SCHWOY, Franz: *Topographie vom Margrafthum Mähren*. Erster Band, Ollmützer Kreis. Wien 1793, s. 277; HOSÁK, Ladislav: *Historický místopis Země Moravskoslezské I*, Brno 1938, s. 492. Základní historický přehled o klášteřu viz FOLTÝN, D.: *Encyklopedie*, s. 513–522.

47 Mathias Fink 1467–1475, viz HAUSWIRTH, E.: *Abriss*, s. 43–45.

tamtéž v pasovské diecézi, aby se postarali o navrácení zcizených a protiprávně zadržovaných statků abatye a konventu benediktinského kláštera v Pustiměři.⁴⁸

Recto: in ang. sup. dext. q (longa linea duabus lineolis signata)

In plica: a sin.: II, a dext.: Petrusiohannes

Sub plica: in marg. sin.: De., prope a dext.: - - (in col.) | A. Trapesun. | P. Chiari

Verso: in ang. sup. sin.: B. prothonot. de Cesarini(?); in med. marg.: Io. Walterini; in ang. sup. dext.: G. de Callu(?)⁴⁹; in med. marg. inf. inv.: Albertus

Aliae notae in verso scriptae: in med. inf. transv.: Ea que de bonis domine abbatissae in Pusmir | alia manu: Foli 7 | litt. confirmacionis | Pauli pape secundii | ut Sixti papae

Litt. cum filo canapis – 28,5×19,4,5 – bulla plumb.

ZAO, OL, AO, sign. G II b 13

22

1470 Jun. 4., Romae apud Sanctum Petrum

Paulus (II.) «Venerabili fratri Laurentio, episcopo Ferrariensi, nostro et apostolice sedis in Germanie partibus cum potestate legati de latere nuntio et oratori» ei significat, quod Andreas Pankircher, qui cum nonnullis complicibus suis arma sumens adversus Fridericum, Romanorum imperatorem, dum ille a suis dominiis absens, terras et dominia dicti imperatoris invasisset et pacem nationis Germanicae per omnes ipsius nationis principes Norimbergae conclusam ac auct. ap. firmatam temere violavit. Cum dictus Andreas in male suscepto proposito perstiterit, eundem litteris suis hortatus fuit et monuit, ut ab armis cessaret et pacem ipsam teneret; tandem a sede apostolica hoc expectatum est, presertim dum imperator praedictus et Mathias, rex Hungariae, in opido Viennensi convenissent, dictum Andream salutaribus monitis paritutum esse, verum ipse et complices eius rursus ad arma parabant et gentes armorum undique congregabant, ut dominia ipsius imperatoris iterum invadant in manifestam memoratae pacis Germanicae violationem et grave periculum partium illarum christifidelium, qui Turchis vicini ab illis opprimi quotidie verentur. Quare dicto episcopo Ferrariensi mandat, quatinus Andream et complices eius necnon fautores moneat et sub censuris ecclesiasticis eisdem auct. ap. mandat, ut ab armis desistant et pacem dictam observent; quoque eidem mandat, ut contra quoscumque contemptores mandati huiusmodi ad declarationem censurarum contra violatorem dictae pacis institutarum et ad aggravationem earundem etiamque ad invocationem brachii saecularis auct. ap. procedat. Dat. Romae apud Sanctum Petrum anno incarnationis dominice millesimo quadringentesimo septuagesimo, pridie nonas lunii, p.n.a. sexto «Regis pacifici / de indulto huiusmodi mentionem»

48 V kontextu hospodářského vývoje kláštera po husitských válkách zmiňuje tuto papežskou listinu MLATEČEK, Karel: Majetková situace pustiměřského kláštera v období po husitské revoluci. *Paginae Historiae, Sborník Národního archivu (In memoriam PhDr. et Mgr. Václava Babičky)* 22/2, 2014, s. 371–378.

49 Inicialu křestního jména kuriálního úředníka, kterou zde určujeme jako -G- lze číst také jako písmeno -B-.

Pavel II. sděluje Vavřinci, biskupovi ferrarskému, apoštolskému legátu de latere v Německu, že Andreas Baumkircher s některými svými přívrženci ozbrojenou mocí napadl a poplenil země a panství tehdy v Německu nepřítomného císaře Friedricha III. a tím landfrýd uzavřený všemi německými knížaty v Norimberku a potvrzený apoštolským stolcem. Jelikož zmíněný Andreas setrval ve svém špatném jednání, byl vyzván a napomenut apoštolskou listinou (Pavla II.), aby odložil zbraně a dodržoval řečený mír. Papežský stolec poté doufal, zejména když se sešli ve Vídni k jednání císař Friedrich III. s uherským králem Matyášem Korvínem, že řečený Andreas bude respektovat papežská napomenutí. Namísto toho se však opět chopil zbraní a shromáždil z různých míst armádu, aby vyplenil císařská panství, čímž zjevně napadl zmíněný mír v Německu a způsobil velké nebezpečí pro ty křesťanské oblasti, které sousedí s Turky, a jejichž obyvatelé žijí v každodenních obavách, že budou jimi podrobeni.⁵⁰ Proto nařizuje řečenému biskupu ferrarskému, aby Andrease Baumkirchera a jeho přívržence a podporovatele napomenul a pod hrozbou církevních trestů jim nařídil, aby odložili zbraně a dodržovali zmíněný německý landfrýd.⁵¹ Proti těm, kteří by se stavěli na odpor jeho nařízení, má jménem apoštolského stolce přistoupit k vyhlášení trestů ustanovených proti narušitelům řečeného landfrýdu, k zpřísnění těchto trestů i k dovolání se pomoci ze strany světského ramena.

In plica: a sin.: linea erecta cum tribus punctis; a dext.: N. Pandulphinus

Sub plica: a dext.: L. Dathus

Verso: in med. marg. sup.: episcopo Ferrariensi conceditur facultas monendi sub censuris Andreas Paumkircher et adherentes | sibi contra imperatorem ac contra inobedientes procedendi, prope ad dext.: sine supplicatione; in med.: Rta cum litt. G et inf. nom.: Blondus inscr., prope a dext.: in camera postolica

Litt. cum filo canapis – 54×32-7 – bulla plumb.

ZAO, Sb. listin, n. 9

Reg.: Regesty listin III, p. 89–90, n. 206

50 Základní prosopografický přehled kraňského šlechtice Andrease Baumkirchera viz WAGNER, Hans: Andreas Baumkircher. In: *Neue deutsche Biographie*, Bd. I. Berlin 1953, s. 668; v kontextu napjatých vztahů mezi Matyášem Korvínem a římsko-německým císařem Friedrichem III. se stručně Baumkircherovu povstání věnuje také KALOUS, A.: *Matyáš Korvín*, s. 266–267.

51 V tomto případě se jedná o říšský landfrýd, který byl uzavřen 20. srpna 1467 poté, co byl projednán na říšském sněmu v Norimberku (14. 7.–11. 8. 1467). Vyhlášení říšského landfrýdu mělo úzký vztah k přípravám na válku s Turky. Bylo zakázáno po dobu pěti let vést soukromé války mezi říšskými knížaty a nedodržení tohoto zákona představovalo zločin a urážku majestátu. Relace z jednání tohoto říšského sněmu viz MÜLLER, Johann Joachim: *Des Heil. Römischen Reichs, Teutscher nation, Reichs-Tags-Theatrum: des Reichs-Tags-Theatri zweiter und dritter Theil*. Jena 1713, s. 273–297; stručně k landfrýdu viz také RAPP, Francis: *Svatá říše římská národa německého: od Oty Velikého po Karla V.* Praha, Litomyšl 2007, s. 261.

Následující čtyři soubory rejstříků jmenných kancelářských poznámek a sigel jsou sestaveny podle jejich lokace na listině. Stereotypní umístění jmenných poznámek a dalších graficky specifických značek zpravidla vyjadřuje potvrzení návazných úkonů v rámci několika procesně odlišných typů expedičních procedur uplatňovaných v apoštolské kanceláři a tím také referuje o úředních kompetencích jednotlivých osob, jejichž jméno, ať už celé, zkrácené nebo naznačené siglou, tvoří velmi často kancelářskou poznámku.⁵² Tyto rejstříky mají plnit především komparativně-analytickou funkci. Proto byla jednotlivá jména doplněna, pokud to bylo možné, o odkazy na jejich výskyt v jednotlivých svazcích, hlásících se k projektu Censimento; v případě většiny našich listin, které překračují chronologický horizont Censimenta, také o odkazy na další relevantní edice a specializované diplomatické studie či rejstříky, pomocí nichž bylo možné tato jména identifikovat. Z hlediska určení identity osob lze vybraný soubor komparativního materiálu, bez nároku na úplnost, považovat za dostatečný. Výhradně pro využití v rejstřících byly citace prací a edicí specificky zkráceny; jejich seznam uvádíme níže.

Pro nevelký rozsah originálních papežských listin byly zvoleny následující varianty abecedního seznamu jmenných poznámek a sigel podle umístění na listině: 1. na plíce - vlevo nebo vpravo; 2. pod plikou - vlevo, uprostřed, vpravo; 3. na dorsu uprostřed nahoře; 4. ostatní - na lící straně listiny a na rubní straně listiny. V posledním rejstříkovém seznamu se ke každé položce uvádí také umístění poznámky na listině. Všechna rejstříková hesla obsahují jméno či siglu v tučném písmu a odkaz na číslo listiny s uvedením roku vydání v kulatých závorkách; dále identifikaci osoby s odkazem na níže uvedené edice či studie; v rejstříku č. 3 jsou vedle zmíněného roku vydání uváděni navíc příjemci listiny, jelikož naznačují rozsah činnosti kuriálních prokurátorů, jejichž jména jsou na tomto umístění uváděna; pokud byly dvě jmenné poznámky zapsány ve vzájemné vazbě a umístěné nad sebou (což je zpravidla v rámci diplomatického popisu indikováno vertikální čárkou), je na tuto skutečnost v rámci rejstříkového hesla upozorněno, stejně jako na případný doprovodný komentář. Jestliže se stejná jmenná poznámka nachází na více listinách, je vždy na

52 Po schválení a datování dupliky se v 15. století uplatňovaly v úřadech kurie čtyři expediční „cesty“: kanceláři (*per cancellariam*), s odpovědností papežských sekretářů (*per cameram*); zjednodušená s odpovědností korektora apoštolských listin (*per viam correctoris*) a expedice brevů v rámci zodpovědnosti papežských sekretářů (*per breve*). K základním charakteristikám expedičních procedur v pozdně středověké papežské kanceláři a v dalších úřadech kurie pověřených expedicí listin pod intulací papeže viz FRENZ, Thomas: *Die Kanzlei der Päpste der Hochrenaissance 1471–1527* (Bibliothek des Deutschen historischen Instituts in Rom, Bd. 63). Tübingen 1986, s. 104–180; týž: *Papsturkunden des Mittelalters und der Neuzeit*. Tübingen 2000, s. 66–78; V základním moderním přehledu pro středověkou papežskou kancelář viz MEYER, Andreas: Die päpstliche Kanzlei im Mittelalter - ein Versuch. *Archiv für Diplomatik* 61, 2001, 1, s. 306–316; HRUBON, Pavel – PSÍK, Richard: *Kancelářské poznámky na papežských listinách v období 1378–1417 na příkladu listin dochovaných v moravských archivech* (Spisy Ostravské univerzity, č. 280). Ostrava 2013, s. 24–38.

případnou vazbu upozorněno k číslu konkrétní listiny. U většiny jmen byla na základě srovnání s dostupnou literaturou identifikována také úřední funkce osob v rámci expedice konkrétních listin; uvádíme ji v poznámkách pod čarou. Do rejstříku nebyly zahrnuty poznámky vyjadřující číselně hodnotu tax, měsíce taxace a položky *notarum aliarum*, u nichž není zřejmé, zda vznikly v papežské kanceláři. Transliteraci jednotlivých poznámek považujeme za velmi pravděpodobnou i díky srovnání s níže uvedenými studii a edicemi.

Seznam edicí a studií použitých v rejstříku:

Barbiche III – Les actes pontificaux originaux des Archives Nationales de Paris, t. III (1305–1415), IARP III. Ed. B. Barbiche, Città del Vaticano 1982.

Baumgarten, Aus Kanzlei I – BAUMGARTEN, Paul Maria: Aus Kanzlei und Kammer. Erörterungen zur Kurialen Hof- und Verwaltungsgeschichte im XIII., XIV. und XV. Jahrhundert. Bullatores, taxatores, domorum cursores. Freiburg im Breisgau 1907.

Baumgarten, Aus Kanzlei II – BAUMGARTEN, Paul Maria: Von der apostolischen Kanzlei. Untersuchungen über die päpstlichen Tabellionen und die Vizekanzler der Heiligen Römischen Kirche im XIII. XIV. u. XV. Jahrhundert. Köln 1908.

BOFP III – Bullarium ordinis fratrum praedicatorum, t. III. Ed. T. Ripoll. Romae 1731.

Bressalu, Handbuch – BRESSALU, Harry: Handbuch der Urkundelehre für Deutschland und Italien, Bd. 1. Leipzig 1912.

Frenz, Das Eindringen I – FRENZ, Thomas: Das Eindringen humanistischer Schriftformen in Urkunden und Akten der päpstlichen Kurie im 15. Jahrhundert, erster Teil. Archiv für Diplomatik 19, 1973, s. 287–406.

Frenz, Das Eindringen II – FRENZ, Thomas: Das Eindringen humanistischer Schriftformen in Urkunden und Akten der päpstlichen Kurie im 15. Jahrhundert, zweiter Teil. Archiv für Diplomatik 20, 1974, s. 384–506.

Frenz, Die Kanzlei – FRENZ, Thomas: Die Kanzlei der Päpste der Hochrenaissance 1471–1527 (Bibliothek des Deutschen historischen Instituts in Rom, Bd. 63). Tübingen 1986.

Frenz, Conspectus (A-Z) – FRENZ, Thomas: Conspectus generalis personarum alphabeticus secundum ordinem praenominum (A-Z) XIV.–XVI. saec., in: Repertorium Officiorum Romane Curie [on-line]. poslení změna 4. 3. 2016. [Cit. 29. 5. 2019]. Dostupné z: <http://www.phil.uni-passau.de/lehrstuehle-und-professuren/emeriti/histhw/forschung/rorc/conspectus-generalis-personarum-alphabeticus/>

Hofmann I/II – HOFMANN, Walther: Forschungen zur Geschichte der kurialen Behörden von Schisma bis zur Reformation, Bd I: Darstellung, Bd. II: Quellen, Liste, Exkurse (Bibliothek des Kgl. Preuss. historischen Instituts in Rom, Bde. XII–XIII). Rom 1914

Hruboň – Psík – HRUBOŇ, Pavel – PSÍK, Richard: Kancelářské poznámky na papežských listinách v období 1378–1417 na příkladu listin dochovaných

v moravských archivech (Spisy Ostravské univerzity, č. 280). Ostrava 2013.
Largiadèr I – Die Papsturkunden des Staatsarchivs Zürich von Innocenz III. bis Martin V.: Ein Beitrag zum Censimentum Helveticum. Ed. A. Largiadèr, Zürich 1963.

Largiadèr II/2 – Die Papsturkunden der Schweiz von Innozenz III. bis Martin V. ohne Zürich. Ein Beitrag zum Censimentum Helveticum, Bd. 2 (1305–1418). Ed. A. Largiadèr, Zürich 1970.

SB IV – Schedario Baumgarten. Discrezione diplomatica di bolle e brevi originali da Innocenzo III a Pio IX., tom. IV (Eugenio IV - Pio IX. An. 1431–1862). Ed. G. Battelli, Città del Vaticano 1986.

Schmidt I/2 – Die Originale der Papsturkunden in Baden-Württemberg 1198–1417, IARP VI/2, Bd. II (1342–1417). Ed. T. Schmidt, Città del Vaticano 1993.

Schmidt II – Die Originale der Papsturkunden in Norddeutschland (Bremen, Hamburg, Mecklenburg-Vorpommern, Schleswig-Holstein) 1199–1415, IARP VII. Ed. T. Schmidt, Città del Vaticano 2003.

Schwarz – Die Originale von Papsturkunden in Niedersachsen 1199–1417, IARP IV. Ed. B. Schwarz, Città del Vaticano 1988.

Zutshi – Original papal letters in England 1305–1415, IARP V. Ed. P. Zutshi, Città del Vaticano 1990.

1. Na plice (*in plica*)

1.1. vpravo, případně vpravo pod textem (*a dext., sub textu a dext.*)

Na této pozici signovali kuriální písaři (*scriptores apostolici*), jejichž úkolem bylo vyhotovit čistopis listiny. Ve sledovaném období se podepisovali obvykle zkratkou křestního jména a celým příjmením či přídomkem. V řadě případů se nad jménem písaře objevují různé poznámky a komentáře, které se velmi často týkají zastupování jiným písařem. V těchto případech jsou pak na listině uvedena jména obou písařů, přičemž jméno zastupovaného skriptora je uvozeno předložkou *pro* a vždy umístěno při horním okraji plíky nad jménem toho, kdo listinu skutečně vyhotovil. Na tom samém místě se mohou objevit také některé upřesňující komentáře, týkající se platby záloh tax za vyhotovení čistopisu či osvobození od taxy z různých důvodů. K písařské poznámce bývá nezřídka připojena ligatura *Rt* ve významu *rescripta*, někdy doplněna slovem *gratis*. Samotná ligatura *Rt* bývá zapsána nad jménem písaře a upozorňuje na to, že listina musela být pro chybu petenta vyhotovena opětovně, což pro žadatele o listinu znamenalo zaplatit taxu za čistopis znovu. Naopak přidáním slova *gratis* písaři vyjadřovali, že došlo k chybě na straně kuriálního úředníka a čistopis musel být sepsán znovu, petent ovšem již za přepis další taxu neplatil. V případech uzavřených listin a brevií, které plíky nemají, jsou podpisy písařů s případnými souvisejícími komentáři vpravo pod textem.⁵³

53 K písařským poznámkám uvádíme pouze základní přehledy, viz FRENZ, T.: *Die Kanzlei*, s. 109–110; týž: *Papsturkunden des Mittelalters und der Neuzeit*. Tübingen 2000, s. 68–69; HRUBOŇ, P. – PSÍK, R.: *Kancelářské poznámky*, s. 41–45.

A. de Capranica 11 (1466)

Agapitus Bartholomei de Crapanica, srov. Frenz, Conspectus (A); Týž, Die Kanzlei, s. 271, č. 39; Hofmann II, s. 257
pro A. de Capranica | C. de Narnia

A. de Damiano 2 (1418)

Angelus Damianus, srov. Frenz, Conspectus (A); Hruboň – Psík, s. 152; Largiadèr II/2, s. 404; Zutshi, s. 272; Schmidt I/2, s. 612; SB IV, s. 501; Baumgarten, Aus Kanzlei I, s. 101

A. Meyleti 1 (1418)

Srov. Frenz, Conspectus (A); Schmidt I/2, s. 613; SB IV, p. 507

A. de Moncia 20 (1469)

Antonius de Montia, srov. Frenz, Conspectus (A); SB IV, s. 507; Frenz, Die Kanzlei, s. 287, č. 217, s. 435, č. 1976

A. de Mucciarellis 15 (1467)

Antonius de Mucciarellis, srov. Frenz, Conspectus (A); SB IV, s. 507; Frenz, Die Kanzlei, s. 287, č. 218, s. 356, č. 1063 Týž, Das Eindringen I, s. 414-415

A. de Urbino 13, 14 (1466)

Augustinus de Stacholis de Urbino, srov. Frenz, Conspectus (A); Týž, Das Eindringen I, s. 414-415; Týž, Die Kanzlei, s. 292, č. 273; SB IV, s. 513
14: pro Marcello Rt IIII residuum pro scriptore | A. de Urbino

B. Reate 19 (1469)

Baptista de Morronibus de Reate, srov. Frenz, Conspectus (B); Týž, Die Kanzlei, s. 296, č. 332

C. de Narnia⁵⁴ 11 (1466)

Carolus de Briccardinis de Narnia, srov. Frenz, Conspectus (C); Týž, Das Eindringen I, s. 414; Hofmann II, s. 181-182
pro A. de Capranica | C. de Narnia

Coronatus + 6 (1452)

Coronatus de Planca, srov. Frenz, Conspectus (C); Týž, Die Kanzlei,

s. 311, č. 520; Týž, Das Eindringen I, s. 412.

G. de Piccolominibus 10 (1462)

Goro (Gregorius) Lollius de Piccolominibus, srov. Frenz, Conspectus (G); Týž, Das Eindringen I, s. 414; Týž, Das Eindringen II, s. 464; Hofmann II, s. 115; SB IV, s. 555

Ia. Branchacius 3 (1418)

Iacobus Branchatius, srov. Frenz, Conspectus (I); SB IV, p. 565

Io. Buccabellis 17 (1467)

Iohannes Iordani Buccabellus (de Buccabellis) senior, srov. Frenz, Conspectus (I); Týž, Die Kanzlei, s. 365, č. 1164; Týž, Das Eindringen I, s. 414; SB IV, s. 576

Io. Iacobi 18 (1469)

Iohannes Iacobi, srov. Frenz, Conspectus (I)
pro N. Albizis | Io. Iacobi

Io. de Tartarinis 12 (1466)

Iohannes de Tartarinis, srov. Frenz, Conspectus (I); Týž, Die Kanzlei, s. 387, č. 1389; SB IV, s. 588

Io. de Vulterris 5 (1450)

Iohannes de Vulterris, srov. Frenz, Conspectus (I); Týž, Die Kanzlei, s. 360, č. 1098; SB IV, s. 589
Viz také níže 2.1

L. de Narnia 8, 9 (1457)

Ludovicus Bernardi de Narnia, srov. SB IV, s. 596; Hofmann II, s. 79, 113

M. de Mannucius 20 (1469)

Srov. Frenz, Conspectus (M); BOFP III, s. 456, č. 23

Marcellus 14 (1466)

Marcellus de Rusticis de Urbe, srov. Frenz, Conspectus (M); SB IV, s. 600; Frenz, Die Kanzlei, s. 403, č. 1576; Týž, Eindringen II, s. 459; Hofmann II, s. 112
pro Marcello Rt IIII residuum pro scriptore | A. de Urbino

N. Albizis(?) 18 (1469)

N. Albizis (Albazis), srov. Frenz, Conspectus (N); Týž, Die Kanzlei, s. 409, č. 1673
pro N. Albizis | Io. Iacobi

54 K létům blízkým datu vydání listiny jsou mezi písaři působícími u kurie známá dvě jména, která by mohla odpovídat tomuto podpisu: *Carolus de Herulis de Narnia*, který působil v této funkci mezi léty 1480–1497, srov. FRENZ, T.: *Die Kanzlei*, s. 309, č. 490, a *Carolus Briccardinis de Narnia*, který je zmiňován jako písař k roku 1471, srov. HOFMANN, Walther: *Forschungen zur Geschichte der kurialen Behörden von Schisma bis zur Reformation*, Bd. II: Quellen, Liste, Exkurse (Bibliothek des Kgl. Preuss. historischen Instituts in Rom, Bd. XIII). Rom, s. 181–182. Ačkoliv je teoreticky možné, že by mohl listinu z roku 1466 signovat také prvně jmenovaný písař, jeví se vzhledem k časovým souvislostem jako pravděpodobnější jméno Karla Briccardiniho de Narnia.

N. Pandulphinus 22 (1470)

Nicolaus Pandolfinus, srov. Frenz, Conspectus (N);

P. de Legendorff 7 (1455)

Paulus Stang(h)e Legendor(f)f, srov. Frenz, Conspectus (P); SB IV, s. 628

Petrusiohannes 21 (1469)

S. de Spada 16 (1467)

Sinibaldus de Spada (Espada), srov. Frenz, Conspectus (S); Týž, Die Kanzlei, s. 445, č. 2104; SB IV, s. 646

Viz také níže 4.2

1.2. vlevo (*a sin.*)

Na levé straně pliky se v našem materiálu objevuje jediná níže uvedená poznámka, jejíž význam je vysvětlen níže v poznámce po čarou. Zpravidla se tyto poznámky týkají některých kancelářských činností kuriálních abreviátorů v rámci jednotlivých typů expedicí papežských listin.⁵⁵

d.V. 18, 19 (1469)⁵⁶

2 Pod plikou (*sub plica*)

2.1. vlevo, případně vlevo pod textem nebo na vnitřní straně pliky (*a sin., sub textu a sin., a sin. in inter. parte plicae*)

Zpravidla se na tomto místě vyskytují poznámky, související s taxací listiny. Skládají se ve sledovaném období z následujících částí: zcela vlevo na okraji listiny pod plikou je zkráceně uveden měsíc taxace, vedle napravo je římskými číslicemi vyjádřena hodnota taxy, obvykle ve sloupci, pod ní jsou uváděna jména osob, které byly pověřeny taxací. Lze zde nálezt jména tří nebo čtyř osob dle typu expedice listiny, téměř vždy jsou podpisy pod sebou ve sloupci. Tato skutečnost je v rejstříku i katalogu naznačena vodorovnou vertikální čárkou a u každé rejstříkové položky je na tuto skutečnost upozorněno. Původně byla uváděna jména dvě (reskribendář a komputátor), ovšem od pontifikátu Pavla II. se začíná vyskytovat ještě abreviátor s dalšími kontrolními úkoly; čtvrté jméno je spojeno s komorní expedicí, v rámci níž se podílel na kontrole taxy také *magister plumbi*. Napravo od jmen, která jsou obvykle pod sebou, se nachází tirónská značka pro *con* ve významu různých tvarů slovesa *computare*, jejímž zanesením komputátor stvrzoval správnost vyměřené taxy. Obecně jsou osoby spojené s taxačními poznámkami obecně označovány jako *taxa-*

tores, případně *computatores*.⁵⁷ Na vnitřní straně pliky se v rámci kancelářské i komorní expedice objevují další značky, jejich význam je však nejasný.

A. de Nepe 5 (1450)

Antonius de Nepe, srov. Frenz, Conspectus (A); SB IV, s. 508

B. de Urbino | A. de Nepe

A. de Piscia 18, 19 (1469)

Antonius de Piscia, srov. Frenz, Conspectus (A)⁵⁸

18: T. de Castello pro re[scribendario] | P. Bernardi | A. de Piscia

19: M. de Sole | P. Bernardi | A. de Piscia

A. Trapesun. 21 (1469)

Andreas Trapezuntius, srov. Frenz, Conspectus (A); Týž, Die Kanzlei, s. 280, č. 151, s. 389, č. 1417, s. 413, č. 1718; SB IV, s. 513; Hofmann II, s. 114, 126, 158

A. Trapesun. | P. Chiarri

B. de Urbino 5 (1450)

Baptista de Urbino, srov. Frenz, Conspectus (B); SB IV, s. 528

B. Urbino | A. de Nepe

F. de Gualbis 11, 13 (1466)

Ferrarius Nicolai de Gualbis (Gualtis), srov. Frenz, Conspectus (F); Týž, Die Kanzlei, s. 334, č. 667, s. 400-401, č. 1547; SB IV, s. 543; Hofmann II, s. 104

11: Io. de Bumibellis | P. de Chiarri | Ia. de Rizonibus | F. de Gualbis

13: Io. Baptista | N. Tungen | Ia. de Rizonibus | F. de Gualbis

Ia. Bouron 8, 9 (1457)

Iacobus Bouron, srov. Frenz, Conspectus (I); SB IV, s. 564

8, 9: Io. de Vulterris | Ia. Bouron

Ia. Buccapadulibus 17 (1467)

Iacobus de Buccapadulibus, srov. Frenz, Conspectus (I); SB IV, s. 565

N. Tungen | Ia. de Buccapadulibus

Ia. de Rizonibus 11, 13 (1466)

Iacobus de Rizonibus, srov. Frenz, Conspectus (I); SB IV, s. 569; Týž, Die Kanzlei, s. 358, č. 1081

11: Io. de Bumibellis | P. de Chiarri | Ia. de Rizonibus | F. de Gualbis

55 Přehledně HRUBOŇ, P. – PSÍK, R.: *Kancelářské poznámky*, s. 69–71.

56 Poznámka *dimissis quinque*, kterou abreviátor stvrzoval, že z celkové taxy za vyhotovení konceptu vybral zálohu 5 tourských grošů, k tomu srov. FRENZ, T.: *Die Kanzlei*, s. 118.

57 Podrobněji k taxačním poznámkám Týž: *Die Kanzlei*, s. 110–115.

58 Uvádí se zde tři osoby kuriálních úředníků stejného jména označené v pořadí I–III. Vzhledem k časovému zařazení Antonia de Piscia s římskou II (1455–1469) se jeví jako pravděpodobné, že se jedná právě o tuto osobu.

13: Io. Baptista | N. Tungen | Ia. de Rizonibus | F. de Gualbis

Io. Baptista 13 (1466)

Iohannes Baptista de Archidiaconis de Cremona, srov. Frenz, Conspectus (I); SB IV, s. 575

Io. Baptista | N. Tungen | Ia. de Rizonibus | F. de Gualbis

Io. Bernardi 1 (1418)

Iohannes Bernardi, srov. Frenz, Conspectus (I); SB IV, s. 575

M. de Novaria | Io. Bernardi

Io. de Bumibellis 11 (1466)

Io(hannes) de Bumbellis (de Brimbelis), srov. SB IV, s. 576

Io. de Bumibellis | P. de Chiarri | Ia. de Rizonibus | F. de Gualbis

Io. de Vulterris 8, 9 (1457)

Iohannes de Vultteris, viz výše 1.1

8, 9: Io. Vulterris | Ia. Bouron

M. de Novaria 1 (1418)

Michelin(us) de Zafferis de Novaria, srov. Frenz, Conspectus (M); Hruboň – Psík, s. 160; Schwarz, s. 222; Zutshi, s. 280; Schmidt I/2, s. 647; Schmidt II, s. 225; SB IV, s. 605; Largiadèr I, s. 195, 211, 212; Largiadèr II/2, s. 417, 422–424

M. de Novaria | Io. Bernardi

M. de Sole 19, 20 (1469)

Marcus de Sole, srov. Frenz, Conspectus (M); SB IV, s. 607; Týž, Die Kanzlei, s. 404, č. 1593

19: M. de Sole | P. Bernardi | A. de Piscia

20: M. de Sole | P. Bernardi

N. Tungen 13 (1466), 17 (1467)

Nicolaus Tungen (Tongues, Tonghen) de Wormenditt (Wormedick), srov. Frenz, Conspectus (N); Týž, Die Kanzlei, s. 415; SB IV, s. 614

13: Io. Baptista | N. Tungen | Ia. de Rizonibus | F. de Gualbis

17: N. Tungen | Ia. de Buccapadulibus

P. Bernardi 18, 19, 20 (1469)

Srov. Frenz, Conspectus (P)

18: T. de Castello pro re[scribendario] | P. Bernardi | A. de Piscia

19: M. de Sole | P. Bernardi | A. de Piscia

20: M. de Sole | P. Bernardi

P. de Chiarri 11 (1466), 21 (1469)

Petrus de Chyarry, srov. Frenz, Conspectus (P); Týž, Die Kanzlei, s. 426, č. 1872; SB IV, s. 622

11: Io. de Bumibellis | P. de Chiarri | Ia. de Rizonibus | F. de Gualbis

21: A. Trapesun. | P. Chiarri

T. de Castello 18 (1469)

Thomas de Castello, srov. Frenz, Conspectus (T); Týž, Die Kanzlei, s. 449, č. 2150; SB IV, s. 650

T. de Castello pro re[scribendario] | P. Bernardi | A. de Piscia

2.2. uprostřed (*in med.*)

Na této pozici, uprostřed pod plikou v místě závěsu olověné buly, signovali dva abreviatoři. Podpisy jsou pod sebou (výše *abbreviator parvus maior*, níže *parvus minor*) a kvitovali jimi výběr taxy za vyhotovení konceptu.⁵⁹

Baudetus 18, 19 (1469)⁶⁰

Baudetus Coleti, srov. Frenz, Conspectus (B); Týž, Die Kanzlei, s. 301, č. 383

18, 19: Io. Nil. | Baudetus

Io. Nil. 18, 19 (1469)

Iohannes Nilis (Nillis), srov. Frenz, Conspectus (I); Týž, Die Kanzlei, s. 382, č. 1328

18, 19: Io. Nil. | Baudetus

2.3 vpravo (*a dext.*)

Podpisy umístěné pod plikou vpravo patřily papežským sekretářům. Na ně byla od první čtvrtiny 14. století přesunuta odpovědnost za expedici kuriálních listů tj. těch, které papež vydával v politických záležitostech, posléze se proces expedice papežských listin v zodpovědnosti papežského sekretáře označoval jako *per cameram*. Vedle milostivých listin vydaných z vlastní apoštolské iniciativy s typickou doložkou *gratis de mandato domini nostri pape* se do jeho kompetence dostaly na konci 14. století i taxované významnější milostivé listiny a mandáty. Papežští sekretáři byli zodpovědní v rámci svého úřadu především za papežskou politickou a vnitřně správní korespondenci prostřednictvím *litterae clausae* a *brevií*. Na obou typech naposledy zmíněných listů se však podepisovali na dorsu listů, viz také rejstřík 4. 2.⁶¹

59 FRENZ, T.: *Die Kanzlei*, s. 118.

60 Funkce: *abbreviator*.

61 K expedici sekretářů, respektive k expedici *per cameram* FRENZ, T.: *Die Kanzlei*, s. 133–140; přehledově k poznámkám vpravo pod plikou HRUBOŇ, P – PSÍK, R.: *Kancelářské poznámky*, s. 55–60.

L. Dathus 18, 19 (1469), 22 (1470)

Leonardus Dathus (Dachi) (de Florentia), srov. Frenz, Conspectus (L);- Týž, Die Kanzlei, s. 397, č. 1500; Týž, Eindringen II, s. 466-468; SB IV, s. 594; Hofmann II, s. 113, 115, 123, 152, 177

viz také níže 4.2.

3. Kancelářské poznámky na rubní straně (*verso*) uprostřed nahoře (*in med. marg. sup.*)

Na této pozici lze najít podpisy prokurátorů *audientiae litterarum contradictarum*. Jejich úkolem bylo žadateli zajistit vydání listiny či mandátu v rámci *expedice per viam correctoris*. V této době již byli plnohodnotnými kuriálními úředníky.⁶²

Codefridus 5 (1450) (Řád špitálních svatého ducha ze Sassie)

(Gaidefridus), srov. Frenz, Conspectus (G)

Io. Walterini 21 (1469) (abatyše a konvent kláštera benediktinek v Pustiměři)

Iohannes Walterini (Walterinus, de Walterinis) sen., srov. Frenz, Conspectus (I); Týž, Die Kanzlei, s. 389, č. 1412

P. Santii 13 (1466) (kapitula olomouckého kostela)

17 (1467) (abatyše a konvent kláštera benediktinek v Pustiměři)

4. Ostatní jmenné kancelářské poznámky a sigly

V následujícím rejstříku evidujeme jednotlivé položky ve výraznějším rozptýlení umístění jednotlivých poznámek. Proto úřední charakteristiky jednotlivých osob, jejichž jména se mohou vyskytovat v různých lokacích na lícni a rubní straně, uvádíme pro rychlejší a efektivnější orientaci v poznámkách pod čarou. Určení úředních postů v papežské kanceláři považujeme za velmi pravděpodobné, neboť bylo možné se opřít o často zde citované práce Thomase Frenze, které se zabývají především papežskou kanceláří pozdního středověku, viz výše „Seznam edicí a studií použitých v rejstříku“.

4. 1 na lícni straně (*recto*)

F 6 (1452) a dext. marg.⁶³

62 FRENZ, T.: *Die Kanzlei*, s. 142–143.

63 Funkce: *vicecancellarius*; představení papežské kanceláře signovali na této pozici zpravidla prvním písmenem svého křestního jména, které mělo charakter osobního signa; většinou je sigla v pravém horním rohu, případně na pravém okraji listiny. Pokud se jednalo o standardní kancelářskou expedici doprovází tuto značku písmeno L v levém horním rohu, případně na levé straně, které zkracovalo slovo *lecta*, což znamenalo, že listina byla před vicekancléřem čtena, respektive byla propuštěna do *bullarie* ke zpečetění, viz FRENZ, T.: *Die Kanzlei*, s. 124.

Franciscus Condulmarus (Condulmaro), srov. Frenz, Conspectus (F); Baumgarten, Aus Kanzlei II, s. 140-141; Hofmann II, s. 13, 16, 69, 72, 87, 111, 115; Bresslau, Handbuch, s. 265

I 1, 2, 3 (1418) in ang. sup. dext.⁶⁴

Iohannes de Bronhiaco, srov. Frenz, Conspectus (I); Hruboň – Psík, s. 63; Baumgarten, Aus Kanzlei II, s. 119–123; Hofmann II, s. 69; Bresslau, Handbuch, s. 263

Io. Nil. 13 (1466) in med. marg. sup.

Iohannes Nilis (Nillis), viz výše 2.2
Affixa Io. Nil., srov. níže 4.2

R 8, 9 (1457), 11, 13 (1466) a dext. marg.⁶⁵

Rodericus Borgia, srov. Frenz, Conspectus (R); Týž, Die Kanzlei, s. 435, č. 2035; Hofmann II, s. 31, 38, 41, 63, 69, 71, 73, 123, 182, 255; Bresslau, Handbuch, s. 266

4. 2 na rubní straně (*verso*)

A 1 (1418) in med. (in Rt inscr.)⁶⁶

Antonius de Ponto, srov. Hruboň – Psík, s. 85; Baumgarten, Aus Kanzlei II, s. 123

A. de Cortesiis 6 (1452) in med. marg. inf. inv.,⁶⁷ 6 (1452) in ang. inf. dext. inv.⁶⁸

64 Funkce: *vicecancellarius*; viz pozn. č. 63.

65 Funkce: *vicecancellarius*; viz pozn. č. 63.

66 Funkce: *magister registri cancellariae*; podepisoval se dovnitř specifického osobního signa v podobě výrazné ligatury Rt, která v různých grafických variantách představovala zkratku *registrata* a její zapsání znamenalo, že obsah listiny byl zanesen do papežských registraturních knih, viz Tamtéž, s. 131.

67 Funkce: *abbreviator (parcus maior)*; signoval na tomto místě za judikaturu v rámci *expedice per cancellariam*. Pojem judikatura (*cancellariam tenere*) označoval kontrolu v rámci procesu kancelářské expedice listiny, jejímž cílem bylo před komisí abbreviatorů a kancelářských notářů za předsednictví vicekancléře porovnat obsah signované dupliky s čistopisem listiny, viz Tamtéž, s. 121.

68 V případě, že listina neprošla expedičními kontrolami pro pochybení kancelářských úředníků (vpravo na plíce je zapsáno *R_v gratis*, tj. *rescripta gratis*) či pro chybu petenta (vpravo na plíce je pak zpravidla *R_v*, tj. *rescripta*), objevují se na této pozici pod sebou signa abbreviatora a auscultátora, kterými potvrzovali, že došlo k porovnání textu přepsané listiny (*litterae rescriptae*) s textem původně zamítnuté listiny (*litterae rescribendae*). Poprvé se úzus dvou podpisů úředníků, podléjících se na auskultaci vyskytuje na této pozici v listinách Kostnického koncilu, přičemž jméno téhož abbreviatora se zároveň objevuje uprostřed dole mezi úvazy pečete jako potvrzení o provedené kancelářské kontrole zvané judikatura, viz předchozí poznámka; oba podpisy, respektive všechna kancelářská signa při spodním okraji dorsální strany jsou orientována obráceně ve vztahu k textu listiny. V tomto případě A. Cortesiis potvrzoval srovnání ve funkci

Antonius de Cortesiis, srov. Frenz, *Conspectus* (A); Týž, *Die Kanzlei*, s. 285, č. 198; SB IV, s. 501; Hofmann I, s. 43, 64

6 (in ang. inf. dext. inv.): A. de Cortesiis | S. de Spada

A. de Feletis 6 (1452) in med. inf. (in Rt inscr.)⁶⁹

Antonius de Feletis (Felletis), srov. Frenz, *Conspectus* (A); Hofmann II, s. 82

A. de Piscia 13, 14 (1466) in med. marg. inf. inv.;⁷⁰ 14 (1466) in ang. inf. dext. inv.

Antonius de Piscia, viz také výše 2.1

14 (in ang. inf. dext. inv.): A de Piscia | F. de Maffeis pro Luca

Adolphus 2 (1418) in med. marg. inf. inv.;⁷¹ 2 (1418) in ang. inf. dext. inv.⁷²

Adolphus Wolteri de Bomel, srov. Frenz, *Conspectus* (A); Hruboň – Psík, s. 153; Zutshi, s. 273; Schwarz, s. 209-210; Schmidt I/2, s. 615; Schmidt II, s. 211; SB IV, s. 502; Barbiche III, s. 432; Largiadèr I, s. 71; Largiadèr II, s. 404

2 (in ang. inf. dext. inv.): Adolphus | P. de Magio

Albertus 13 (1466) in ang. inf. sin. inv.;⁷³ 17 (1467) in med. marg. inf. inv.;⁷⁴ 21 (1469) in eodem loco⁷⁴

Albertus Cock (Coch, Kock, Roc, Roh, Rod), srov. Frenz, *Conspectus* (A); Týž, *Die Kanzlei*, s. 272, č. 48; SB IV, s. 504

B. Malazen 5 (1450) in ang. sup. dext.⁷⁵

B. Malazerii (Malaserii, Malaseni, Malazarii, Malazon, Malazan, Malazem), srov. Frenz, *Conspectus* (B)

Baudetus 9 (1457) in med. marg. inf. inv.⁷⁶

abreviátora a zároveň signoval za judikaturu, viz Tamtéž, s. 157.

69 Funkce: *magister registri cancellariae*; viz pozn. č. 66.

70 Funkce: *abbreviator*; zde signoval za judikaturu, viz pozn. č. 67.

71 Funkce: *abbreviator*; zde signoval za judikaturu, viz pozn. č. 67.

72 Funkce: *abbreviator*; na této pozici podpisem stvrzoval společně s podpisem askultátora kontrolu srovnáním textu *litterarum rescriptarum s litteris rescribendis*, viz pozn. č. 68.

73 Funkce: *abbreviator*; zde signoval přijetí poplatku jednoho tourského groše za kontrolu souladu čistopisu s konceptem, tzv. *prima visio*. Tamtéž, s. 117.

74 Funkce: *corrector*; zde byla signem potvrzena kontrola listů expedovaných *per viam correctoris*, zpravidla šlo o soudní delegační mandáty ustáleného formuláře, tzv. delegační reskripty, případně o jednoduché formulářově ustálené milostivé listy, zpravidla o všeobecné papežské konfirmace a protekce, označované také jako milostivé reskripty (*rescripta gratiae*), viz Tamtéž 148.

75 V těchto případech není jasné, jakou funkci zde se podepisující úředník měl, ani účel této poznámky. Lze jen konstatovat, že se objevuje na reskriptech expedovaných *per viam correctoris*.

76 Funkce: *corrector*; vzhledem k tomu, že se jedná o doprovodnou listinu ke konzistoriální provizi, jde pravděpodobně o signum korektora, byť v literatuře v této funkci uváděn není.

Baudetus Coleti(?), srov. Frenz, *Conspectus* (B); Týž, *Die Kanzlei*, s. 301, č. 383

Blondus 7 (1455) in marg. inf. dext.⁷⁷

Flavius Antonii Blondus de Forlívio, srov. Frenz, *Conspectus* (B); Týž, *Das Eindringen II*, s. 441–442; SB IV, s. 522; Hofmann II, s. 111

F. de Maffeis 14 (1466) in ang. inf. dext. inv.⁷⁸

Franciscus de Maffeis, srov. Frenz, *Conspectus* (F); Týž, *Die Kanzlei*, s. 331, č. 744; SB IV, s. 544

A de Piscia | F. de Maffeis pro Luca

Franciscus de Agello 3 (1418) in med. (in Rt inscr.)⁷⁹

Srov. Frenz, *Conspectus* (F); Hruboň – Psík, s. 85; Hofmann II, s. 85

G. Blondus 18, 19 (1469), 22 (1470) in med. (in Rt inscr.)⁸⁰

Gaspar Blondus, srov. Frenz, *Conspectus* (G); Týž, *Die Kanzlei*, s. 338, č. 833; SB IV, s. 550; Hofmann II, s. 30, 49, 93, 115, 185

G. de Callu(?) 21 (1469) in ang. sup. dext.⁸¹

G. Doern 3 (1418) in ang. inf. dext. inv.⁸²

Srov. Frenz, *Conspectus* (G)

lo. Basire | G. Doern

G. Wielant 11 (1466) in ang. inf. sin. inv.⁸³

Gaspar Wielant, srov. Frenz, *Conspectus* (G)

77 Funkce: *secretarius apostolicus*; jejich podpisy se objevují na listinách expedovaných papežskou komorou (*per cameram*). V případě otevřených listin (*litterae patentes*) s plikou se podepisovali vpravo pod pliku, na listinách uzavřených (*litterae clausae*) a breviích zpravidla na dorsu v dolní části listu, viz výše pozn. č. 61. Rodina Biondů (Blondi) patřila v několika generacích k významným úředníkům sloužícím u papežské kurie. Samotný Flavius Blondus byl významným a literárně činným humanistou, srov. *Lexikon des Mittelalters*, II, s. 212; FRENZ, Thomas: *Das Eindringen humanistischer Schriftformen in Urkunden und Akten der päpstlichen Kurie im 15. Jahrhundert, zweiter Teil. Archiv für Diplomatik* 20, 1974, s. 441–442.

78 Funkce: *auscultator*; A. de Piscia | F. de Maffeis pro Luca; Franciscus Maffeis v tomto případě zastupoval ve funkci auscultátora úředníka jménem či přídomkem Luca, viz pozn. 68.

79 Funkce: *magister registri cancellariae*; původně používal pouze stylizovanou iniciálu F, kterou pravděpodobně od pontifikátu Martina V. doplňoval o celé jméno, viz pozn. č. 66.

80 Funkce: *magister registri camerae*; Gaspar Blondus byl synem Antonia Flavia Biondi, srov. v rejstříku *Blondus*. V případě komorní expedice je na dorsu uvedeno v prodlouženém písmu (*littera elongata*) „Rt. in camera apostolica“, viz FRENZ, T.: *Die Kanzlei*, s. 138.

81 V těchto případech není jasné, jakou funkci zde se podepisující úředník měl, ani účel této poznámky. Lze jen konstatovat, že se objevuje nejčastěji na reskriptech expedovaných *per viam correctoris*.

82 Funkce: *auscultator*; viz pozn. č. 68.

83 Funkce: *abbreviator*; viz pozn. č. 73.

- Hugl.** 13, 14 (1466) in med. (in Rt inscr.)⁸⁴
Hugolinus Foulani (Folani), decanus et archidiaconus Bisuntinus; srov. Frenz, *Conspectus* (A); Týž, *Die Kanzlei*, s. 352, č. 1006; Hofmann II, s. 82
13, 14: Hugl. | prothonot. Bisuntin[us]
- Ia. de Cerretanis** 1 (1418) in med. marg. inf. inv.⁸⁵
Iacobus de Cerretanis, srov. Frenz, *Conspectus* (I); Hruboň – Psík, s. 156; Schmidt I/2, s. 635
- Io. Basire** 3 (1418) in med. marg. inf. inv.;⁸⁶ 3 (1418) in ang. inf. dext. inv.⁸⁷
Iohannes Basire, srov. Frenz, *Conspectus* (I); Hruboň – Psík, s. 157; Schwarz, s. 538; Schmidt I/2, s. 621, Schmidt II, s. 214; SB IV, s. 575; Barbiche III, s. 446
3 (in ang. inf. dext. inv): Io. Basire |G. Doern
- Io. Nil.** 13 (1466) in ang. sup. dext.
Viz výše 2. 2 a 4. 1
Visa Io. Nil.⁸⁸
- Io. Urbinas** 19 (1469) in ang. sup. dext.
Io. Urbano, Urbino, srov. SB IV, s. 589
Visa Io. Urbinas⁸⁹

84 Funkce: *magister registri cancellariae*; od roku 1466 byl jmenován apoštolským notářem. Od té doby vpsoval své signum do ligatury písmen *Rt* ve formě *Hugl.* a níže „*prothonot. Bisuntin.*“, viz pozn. č. 66.

85 Funkce: *abbreviator*; na této pozici samostatně podpisem stvrzoval provedení judikatury, viz pozn. č. 67.

86 Funkce: *abbreviator*; na této pozici samostatně podpisem stvrzoval provedení judikatury, viz pozn. č. 67.

87 Funkce: *abbreviator*; na této pozici podpisem stvrzoval společně s podpisem auskultátora kontrolu srovnáním textu *litterarum rescriptarum* s *litteris rescribendis*, viz pozn. č. 68.

88 Na této pozici se objevují zpravidla podpisy u listů expedovaných *per viam correctoris*. Tato poznámka na listině expedované *per cancellariam* má pravděpodobně souvislost s tím, že Janovi de Nillis, tehdy již jako notáři roty, bylo uloženo listinu zveřejnit (*affigatur valvis*), k tomu viz tamtéž, s. 153.

89 Viz předchozí poznámka. Jakou pozici *Io. Urbinas* zastával nelze jednoznačně stanovit. *Io. Urbinas* se dle *Schedario Baumgarten. Discrezione diplomatica di bolle e brevi originali da Innocenzo III a Pio IX.*, tom. IV (Eugenio IV. – Pio IX. An. 1431–1862). Ed. G. Battelli, Città del Vaticano 1986, s. 97, č. 7578 (*recto*) objevuje na horním okraji uprostřed dorsa listiny Sixta IV. z 28. 4. 1472 v poznámce, respektive výzvě k vyvěšení listiny (*affigatur valvis*), která navíc specifikovala, že tak učinil za *Io. Urbino Antonius de Cortesiis (affixa pro d. Io. Urbino A de Cortesiis)*. Takováto poznámka se sice na naší listině, v tomto případě expedované *per cameram*, nevyskytuje, ale jde o významově stejnou poznámku, jako v případě Jana de Nillis, jehož jméno se pak objevuje také na pozici v pravém horním rohu listiny č. 13 ve spojení *visa Io. Nil.* Lze tedy předpokládat, že *Io. Urbinas* (*Urbano* nebo také *Urbino*) měl v tomto případě stejný úkol jako na výše uvedené listině *Io. Nil.*

- L. Dathus** 12 (1466) in marg. sup. sin. inv.; 15 (1467) in eodem loco; 16 (1467) in med. marg. inf.; 20 (1469) in eodem loco⁹⁰
Leonardus Dathus
viz výše 2. 3.
- Luca** 14 (1466) in ang. inf. dext. inv.
L. de Luca(?), srov. Frenz, *Conspectus* (L)
Viz výše A de Piscia | F. de Maffeis pro Luca⁹¹
- M. Amici** 11 (1466) in med. marg. inf. inv.⁹²
Michael Amici, srov. Frenz, *Conspectus* (M); SB IV, s. 599
(?) de **Meliorivalle** 19 (1469) in ang. sin. inf. inv.⁹³
- M. Man.(?)** 1 (1418) in marg. inf. dext. inv.⁹⁴
M. Mancourt, srov. Frenz, *Conspectus* (M)
- N. de Bonaparte** 11 (1466) in med. (in Rt inscr.)⁹⁵
Nicolaus de Bonaparte de Sancto Miniato, srov. Frenz, *Conspectus* (N); Týž, *Die Kanzlei*, s. 411, č. 1698; SB IV, s. 609; Hofmann II, s. 82
- P. de Magio** 2 (1418) in ang. inf. dext. inv.⁹⁶
Petrus de Magio (de Mayo, Magro, Magis), srov. Frenz, *Conspectus* (P); Hruboň-Psík, s. 161; Zutshi, s. 282; Schwarz, s. 226; Schmidt I/2, s. 656; SB IV, s. 628; Barbiche III, s. 458; Largiadèr I, s. 71
Adolphus | P. de Magio
- P. Martini** 8 (1457) in med. marg. inf. inv.⁹⁷
Petrus Martini, srov. Frenz, *Conspectus* (P); SB IV, s. 628

90 Funkce: *secretarius apostolicus*; na breviích a uzavřených listech (*litterae clausae*) se podepisovali především při spodním nebo horním okraji dorsa papežských listů, viz pozn. č. 77.

91 Funkce: *auscultator*; společně s *abbreviatorem* na této pozici podpisy stvrzovali kontrolu srovnání textu *litterarum rescriptarum* s *litteris rescribendis*, viz pozn. č. 68.

92 Funkce: *abbreviator*; na této pozici samostatně podpisem stvrzoval provedení judikatury, viz pozn. č. 67.

93 Funkce: *abbreviator*, zde signoval přijetí poplatku jednoho tourského groše za kontrolu souladu čistopisu s konceptem, tzv. *prima visio*, viz pozn. č. 73; iniciálu křestního jména tohoto kuriálního úředníka lze číst více způsoby, jelikož však nemáme jistotu a oporu v jiných pramenech a seznamech kuriálních úředníků, ponecháváme ho v rejstříku pouze pod jeho přídomkem.

94 Jeho činnost není zcela zřejmá, pravděpodobně zastával funkci *abbreviátora*.

95 Funkce: *magister registri cancellariae*; viz pozn. č. 66.

96 Funkce: *auscultator*; společně s *abbreviatorem* na této pozici podpisy stvrzovali kontrolu srovnání textu *litterarum rescriptarum* s *litteris rescribendis*, viz pozn. č. 68.

97 Funkce: *abbreviator*; na této pozici samostatně podpisem stvrzoval provedení judikatury, viz pozn. č. 67.

P. de Varris 8, 9 (1457) in medio inf. (in Rt inscr.)⁹⁸

Petrus de Varris, srov. Frenz, *Conspectus (P)*; Týž, *Die Kanzlei*, s. 433, č. 1952, SB IV, s. 634; Hofmann II, s. 82

S. de Cesarin.? 17 (1467) in ang. sup. sin.⁹⁹

S. prothonot. de Cesarin.

S. de Spada 6 (1452) in ang. inf. dext. inv.¹⁰⁰

Sinibaldus de Spada, viz výše 1.1
A. de Cortesiis | S. de Spada

98 Funkce: *magister registri cancellariae*; viz pozn. č. 66.

99 Funkce: *prothonotarius*; protonotáři signovali na této pozici při expedici *per viam correctoris*; zpravidla iniciálou křestního jména, za ním pak následovalo zkrácené slovo *prothonotarius* a poté přídomek či příjmení, někdy vypsané doslovně, častěji však zkráceně, viz Tamtéž, s. 146.

100 Funkce: *auscultator*; společně s abreviátorem na této pozici podpisy stvrzovali kontrolu srovnání textu *litterarum rescriptarum s litteris rescribendis*, viz pozn. č. 68.

Schlaraffské „hrady“ na pohlednicích z alba opavských schlaraffiánů

Marta Linzmajerová

Dodnes fungující humoristický spolek Schlaraffia se zrodil na podzim roku 1859 v Praze. Nové odnože (říše) vznikly postupně v Berlíně, Lipsku a dalších evropských městech. Časem však byly založeny další říše i na jiných kontinentech, a to v Severní a Jižní Americe a v Asii.

Název „Schlaraffia“ je odvozen od pohádkové země „Schlaraffenland“ vyskytující se ve středověké německé literatuře. Šlo o čistě mužskou „stolní“ společnost, jež se řídila heslem „In arte voluptas“ (V umění je rozkoš). Obsahem jednotlivých zasedání spolku (Sippung) tak byly příspěvky z oblasti umění, recesistické a humoristické scénky či písně. Schlaraffiáni se scházeli jednou týdně ve spolkové místnosti zvané „hrad“ (Burg), nejčastěji v pronajatém sále hostince. Spolek se vymezoval jako apolitický, přijímající své členy bez ohledu na jejich náboženskou či národnostní příslušnost. Jazykem spolku byla ovšem výhradně němčina. Naprostou zvláštností tohoto spolku bylo užívání vlastního jazyka (schlaraffská latina) a datace. Schlaraffiáni se během schůzí stylizovali do rolí středověkých rytířů, a proto se také oslovovali svými šlechtickými jmény, často odvozenými od profese nebo záliby, které se ten který rytíř věnoval ve svém profánním životě. Tomu odpovídal také oděv schlaraffiánů. Převlékali se totiž do rytířské zbroje, kterou představoval oblek nebo frak a helma (většinou trojčípá čepice v barvách dané schlaraffské říše). Ve stejných barvách byla vyhotovena i šerpa. Na svrchních částech oděvu byly adjustovány získané řády a vyznamenání, kterých byla rytířům během jejich činnosti ve spolku udělována či propůjčována celá řada. Zasedání byla řízena podle poměrně komplikovaných stanov a ceremoniálu. Členové se obvykle rekrutovali z vyšších